

בית דין צדק-בני ברק
בראשות מנחם מנדל הלפרין זצ"ל

**כולם זכרו את
האיש שצעק
בבית הדין
רק הרב שרייבר
לא זכר!**

**על דמותו הייחודית
של הגאון הגדול רבי
פנחס שרייבר זצ"ל**

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 359

פנינים לפרשת ויגש

נכנסתי לכולל ושאלתי את אחד האברכים: "אתה זוכר שהיה כאן מישהו שיצא בצעקות וטרק את הדלת של בית הדין?", והאברך משיב לי בחיוב: "בטח שאני זוכר, איך אפשר לשכוח?". ניגשתי לאברך נוסף ולאחריו לעוד אחד, כולם זוכרים. רק הרב שרייבר לא זוכר!

שיחה מרתקת עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', על דמותו הייחודית של הגאון הגדול רבי פנחס שרייבר זצ"ל

מאת אליעזר (לייזר) רוט

"ויַיָּתֵר הוּא לְבָדוֹ" (בראשית מ"ד, כ')

השבוע חל יומא דהילולא של הגאון הגדול רבי פנחס שרייבר זצ"ל, אב"ד אשדוד ורב קהילת 'נפש החיים' בעיר, ממייסדי בית הדין של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, ראש ישיבת ברסלב בבני ברק, ומענקי הדור האחרון. לכבוד יום ההילולא שוחחנו אודותיו עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', ומנהל רשת הסמינרים 'תפארת החיים', שהוקמה ונוסדה על ידי הגר"פ שרייבר.

"במשך שנים רבות זכיתי להיות קרוב מאוד לאחת מדמויות ההוד של דורנו", מספר הרב צוקר שליט"א בשיחה עם 'לקראת שבת', ומספר בקצרה את קורותיו של הרב זצ"ל.

"הרב שרייבר זצ"ל התייתם מהוריו כשהיה בן 11 בלבד, בעת שנמלטו מפני הנאצים ושהו באוּזְבֵּקִיסְטָן. מאז הוא נאלץ להסתדר לבדו, ולא זו בלבד אלא שהוא גם העמיס על כתפיו את גידול אחיו הצעיר ממנו, שהיה ילד כבן שנתיים באותה העת.

"החיים באוּזְבֵּקִיסְטָן, בתקופה שבה מלחמה עולמית מתנהלת במלוא העוצמה, ואנשים נהרגים בכל מקום בהמוניהם, לא היו גן עדן. חוויות הילדות שלו היו קשות במיוחד, ואם לא די בכך, בהמשך הוא הועבר למשלוח הילדים הגדול 'ילדי טהראן', שם התמודד עם ניסיונות שנעשו לפגוע בחינוך הטהור שקיבל מהוריו הקדושים.

"דרכו של עולם, שאנשים שחוו חוויות קשות בילדותם, גדלים להיות

אנשים מרי נפש. גם מבין אלו שכן מצליחים להדחיק את הקשיים ולהסתיר את הצלקות, הם הופכים לאנשים סגורים רגשית, וקשה להם מאוד להפגין רגשות.

"לא כן מרן הרב זצ"ל. הוא היה איש שכולו לב, ואת מידותיו הטובות אפשר רק לנסות לתאר בקצרה.

"אבל לפני שאפתח ואספר אודותיו, אני רוצה לשתף את הקוראים עם אנקדוטה מעניינת שמשקפת רבות את דמותו.

"במשך השנים אני זוכה ללמוד חלק משעות היום בכולל האברכים 'דעת יוסף' בראשותו של הגאון רבי יחיאל נוביק שליט"א. הכולל

שליט"א, הוא הכריז בקול גדול את מה שכולנו חשבנו בשקט: 'בושה וחרפה!', הוא אמר ספק בצחוק ספק ברצינות. 'כבר שלושה שבועות שאנחנו לומדים 'שטרות', ועדיין לא התחלנו בכלל להבין את הסוגיא! הרב שרייבר הראה לנו שאנחנו לא יודעים כלום, ועד לפני שעה כולנו חשבנו שאנחנו ממש בקיאים בסוגיא...".

"הגאונות הזאת לא באה רק מכישרון יוצא דופן וזיכרון אבסולוטי", מחדד הגר"י צוקר שליט"א. "היא באה מעמל ויגיעה אינסופית בתורה. לא היה לו בעולמו כלום, רק ד' אמות של הלכה. אני חושב שמה שמשקף את זה יותר טוב מהכל, זה הסיפור שסיפר הגאון הגדול רבי זאב קאהן שליט"א, ראש ישיבת 'מאור התלמוד', שפעם פגש את הרב שרייבר זצ"ל בימי השביתות העליזים של בני ברק, כשהעיר היתה מלאה וגדושה בערמות של זבל מצחין, ואנשים שצעדו ברחוב היו עושים זאת בריצה מהירה ככל האפשר, כדי לחסוך את הצורך לשהות ליד הערמות המחרידות הללו.

"כמובן שכשהרחובות מטונפים כל כך, אסור לחשוב בלימוד ברחוב. הגר"י קאהן פגש את הרב שרייבר ושאל אותו, נו... מה עושה הרב בימים אלו כשאסור להרהר בדברי תורה ברחוב?

"השיב לו הרב שרייבר בשתי מילים 'לאונסו שאני'. כך אומרת הגמרא, שכשמדובר בהרהור בדברי תורה שהוא באונס, הדבר מותר.

"התשובה הזאת בעצם מבטאת את אופיו המיוחד של הרב שרייבר. הוא ניסה שלא לחשוב בלימוד, אבל לא הצליח. על מה הוא יחשוב? על מכוניות ועל מזג האוויר? הראש שלו בכלל לא מסוגל להיות מונח במשהו אחר חוץ מלימוד... הוא אנוס לחשוב בדברי תורה. אין לו שום אפשרות אחרת!

"אלו שהכירו אותו בצעירותו גם ידעו שאנשים נעלבים מהרב. הם עוברים על ידו ברחוב, הוא הולך ומביט ישר נכחו, לכאורה הוא גם רואה אותם, אבל לא מניד ראש לשלום, לא אומר להם מילה. הוא יכול היה לעבור ליד החברותא שלו ולא לומר לו שלום. אנשים היו נעלבים בתחילה, אבל בהמשך הבינו שהוא פשוט לא רואה כלום. העיניים שלו מביטות קדימה, אבל הראש שלו נשאר מאחור, בגמרא שאותה הוא סגר מקודם, הוא מנסה לרדת לשורש המחלוקת שבין ה'קצות' ל'נתיבות', הוא לא שם לב בכלל מי הם העוברים והשבים לידו.

"אבל מכאן אני רוצה לקחת את הקוראים לשלב נוסף ביכולות של האדם הגדול הזה... לא רק שהוא לא ראה מה שלא קשור לתורה, אלא

היה בנשיאותו של הגר"פ שרייבר זצ"ל, שהיה מגיע מדי פעם לבקר ולעמוד על קצב ההתקדמות ורמת הלימוד וכדו'.

"הרב היה גר בבני ברק, ושלוש פעמים בשבוע הוא היה מגיע לאשדוד, כדי לנצח על כל מלאכת הקודש בקהילה.

"היה זה כשלמדנו בכלל את מסכת בבא מציעא, עסקנו בפרק 'שניים אוחזים' ולמדנו אותו בעיון רב. היו בכלל אברכים בשיעור קומה, אריות של ממש, הלימוד היה מאוד מעמיק והתרחב מהסוגיא הנלמדת על פני כל הש"ס.

"כשהגענו לקראת סוף פרק 'שניים אוחזים', נכנסנו לעומקה של סוגיית 'שטרות', וכל הדינים התלויים בה. מה דין שטר שנאבד, למי צריך המוצא להחזיר, ואם היה זה גט אשה, האם היא יכולה לטעון שזה שלה והיא מגורשת או לא, ועוד ועוד הלכות התלויות בעניין.

"במשך שלושה שבועות למדנו את הסוגיא, עם כל שיטות הראשונים והאחרונים, חרשנו אותה לעומקה ולרוחבה, וממש היתה בכלל אווירה מאוד מיוחדת, כולם היו שקועים בסוגיא עד למעלה מצווארם. "לקראת סוף השבוע השלישי שבו עסקנו בסוגיא הזאת, החליט ראש הכולל הרב נוביק שליט"א, לבקש מהרב שרייבר זצ"ל שימסור לנו שיעור. הרב שרייבר בדיוק הגיע לביקור הקבוע שלו בקהילה, והרב נוביק נכנס אליו ואמר, שמאחר ואנחנו לומדים עכשיו את הסוגיא של שטרות, אנחנו נשמח אם הרב יסכים למסור לנו שיעור בסוגיא..."

"כוונתו של הרב נוביק היתה, שהרב שרייבר יתכונן היטב ביומיים הקרובים, ובביקור הבא שלו באשדוד, ייכנס למסור לנו שיעור.

"אבל הרב שרייבר לא הבין את דבריו... הוא שאל באיזה דף אנחנו מחזיקים, והרב נוביק אמר לו שאנחנו לומדים כעת דף יז. הרב שרייבר היה בטוח שהכוונה היא למסור שיעור מיד עכשיו. הוא הסכים בשמחה, נכנס לבית המדרש, ניגש לארון הספרים, הוציא מסכת בבא מציעא, פתח בדף יז, והתחיל למסור שיעור...

"השיעור לא היה קצר. במהלכו פרס הרב שרייבר את הסוגיא כולה כשמלה מחוורת, כל השיטות סודרו זו לצד זו בצורה בהירה, ראשונים, אחרונים, כל אחד ואחד עם כל החילוקים שיוצאים מהשיטה שלו. ישבנו עם פה פעור! איזו גאונות עצומה! הרב הדגים לנו איך נראית שליטה מוחלטת בסוגיא ובכל המסתעף ממנה באופן על אנושי!

"אני זוכר כמו היום את הדממה ששררה בבית המדרש כשהשיעור הסתיים. הרב יצא, כמובן עמדנו על רגלינו, ולאחר מכן הסתכלנו זה על זה כלא מאמינים.

"פתאום נעמד אחד האברכים, ידידי הגאון רבי חנוך חיים וינשטוק

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

"אם אני משלם", החל האברך להסביר לנהג המונית בניגון של גמרא, אז אתה נוסע לאיפה שאני אומר לך, ולא לאיפה שאמר לך רופא העיניים הבכיר, ואני אומר לך שאתה נוסע עכשיו לבני ברק!". וכך, בתוך זמן קצר מאוד נכנס האברך כרוח סערה אל מרן בעל 'שבט הלוי', שמסתכל עליו ולא מבין למה הוא נראה מבוהל כל כך...

הרה"ח רבי חיים אברהם ויזל, משגיח דישיבת 'חכמי לובלין' במשך שנים רבות, עם סיפור פלאי ממרן בעל 'שבט הלוי', בו היה מעורב בעצמו

אליעזר (לייזר) רוט

"יוסף ישית ידו על יעניף" (בראשית מ"ו, ד')

במהלך החודשים הקודמים, פרסמנו כמה וכמה פעמים שיחות שקיימנו עם הרה"ח רבי חיים אברהם ויזל שליט"א, מי שכיהן במשך שנים רבות כמשגיח בישיבת 'חכמי לובלין', שבראשה עמד מרן פוסק הדור הגר"ש הלוי ואזנר זיע"א. הרב ויזל, שבעצמו היה תלמיד הישיבה, היה דבוק במרן זצ"ל במשך עשרות שנים, וכמשגיח שעבד תחתיו ועל פי הנחיותיו, זכה לשמוע ממנו הוראות רבות וגם ראה במו עיניו סיפורי מופת יוצאי דופן שיכולים ללמד אותנו רבות על דרך ההסתכלות שצריך כל יהודי לסגל לעצמו.

"לאחר שהתפרסם המאמר הקודם", הוא מספר לנו, "פגשתי יהודי שהזכיר לי סיפור נפלא שהיה לי עם מרן זיע"א, וששכחתי לספר אותו... ולכן אני רוצה להתחיל את השיחה הפעם דווקא מהסיפור הזה, למרות שהוא שייך בכלל לשיחה הקודמת..."

וכך מספר הרב ויזל שליט"א: "בעת שכיחתי כמשגיח, אירע פעם שמרן זצ"ל התקשר אלי באמצע ה'סדר', משום שרצה לשוחח עמי על עניין דחוף הקשור לניהול הישיבה.

"מאחר והטלפון של הרב היה מוגדר כ'חסום', לא ייחסתי חשיבות לשיחה הנכנסת. אני באמצע ה'סדר' זה לא הזמן לענות לטלפונים סתמיים, מילא אם היה זה מישהו מהצוות של הישיבה וכדו', הייתי שוקל לענות, אבל סתם שיחה מטלפון חסום באמצע ה'סדר' לא חשבתי לרגע שאני אמור לענות.

"והנה מגיע הגבאי, בן ביתו של הרבי זיע"א, ואומר לי שהרבי קורא לי... כמובן שמיהרתי לצעוד לביתו השוכן בסמוך לישיבה, והתייצבתי ללא שהיות כדי לשמוע את אשר בפיו.

"התקשרתי אליך כמה פעמים, ואתה לא ענית", אמר לי מרן זצ"ל כשבקולו שביב של טענה על כך שהוא היה צריך לשלוח מישהו לקרוא לי במקום שאענה לטלפון.

"מאחר והייתי מאוד מאוד קרוב אליו, וגם הוא נהג בי באופן דומה, העזתי להשיב תשובה קצת 'מחוכמת', ואמרתי למרן "נו... אם הייתי עונה לטלפון באמצע ה'סדר', האם הרבי לא היה מפטר אותו לאלתר

מעבודתי???"

"מרן שמע את תשובתי הניצחת וצחק, "לא הייתי מפטר אותך", הוא השיב, "אבל אתה צודק, אסור לענות לטלפון באמצע ה'סדר'."

אווירת החנוכה מרחפת בחלל כשאנחנו משוחחים עם הרב ויזל. "חנוכה זה זמן של 'מעל הטבע'. השמן בער שמונה ימים נגד כל חוקי הטבע, כל הנס היה נגד הטבע, גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים וכו'.

"לכן אני רוצה לספר סיפור שהיית שותף מלא לכל המהלך שלו, וממנו אפשר לראות איך שאצל הרבי זיע"א, הטבע היה מונח תחת כפות רגליו והוא עשה בו מה שהוא רוצה בכח התורה הקדושה..."

"מאחר ובעל המעשה לא מחפש יותר מדי פרסום, אני מספר את זה עם קצת טשטוש של הפרטים, אבל היו עוד אנשים שהכירו את הסיפור מקרוב.

"מדובר ביהודי שהיה עוסק רבות בהדפסת ספריו של מרן. לרבי זצ"ל היה כתב יד מאוד ייחודי ומסוגנן. לפעמים היו מילים שהיה מאוד קשה לפענח אותן, אבל אותו יהודי שעליו אנחנו מדברים צבר כל כך הרבה ניסיון בקריאת כתביו של מרן, שהוא לא היה מתאמץ בכלל, והיה מבין את הכתב יותר טוב מכל אחד אחר.

בתוך העין ופוסק: "אני לא יודע מה הם רוצים, אני לא רואה כלום!".
"אבן נגולה מעל לבו של האברך... הוא מיד הסיק את המסקנה
המתבקשת... "כבר חשבתי שאני צריך לנסוע עכשיו לבית חולים. ברוך
ה' שהרבי אומר לי שאני לא צריך לעשות שום דבר".

"הרב ואזנר הזדעק, "בוודאי שאתה צריך לנסוע לבית חולים", הוא אמר,
"אם הרופאים מצווים עליך לנסוע ולהיבדק, אתה צריך לנסוע ולהיבדק,
אבל אני אומר לך שאני לא רואה שום דבר, ובתוך יומיים או שלושה ימים
לכל היותר ישחררו אותך הביתה!"

"נסע מיודענו לבית החולים", ממשיך הרב ויזל את הסיפור שאותו הוא
הוא זוכר לפרטי פרטים כאילו אירע רק אתמול, "ושם, בבית החולים
החלו לבצע סדרת בדיקות. אחרי שבדקו ובדקו, באו אליו הרופאים
ואמרו לו שהתוצאות לא טובות, אבל מה? התוצאות לא מסתדרות זו
עם זו. הם רואים כאן תגובה מוזרה שכל מיני מערכות בגוף פועלות
בצורה מנוגדת זו לזו, וזה לא תואם את מה שהם מצפים למצוא בכאלו
בדיקות.

"מפה לשם, החליטו הרופאים לשאוב נוזל מחוט השדרה לצורך בדיקה.
אותו אברך שמע על כך ונחרד. בדיקות מהסוג הזה לא מבושרות טובות
בדרך כלל. הוא התקשר אלי מבוהל וביקש שאיכנס לרבי ואשאל אותו
כדת מה לעשות, הרי הרבי אמר שהכל יהיה בסדר והרופאים נורא
מודאגים.

"נכנסתי לרבי ובפי השאלה. אבל הרבי נשאר בשלו... "אני לא מבין למה
הוא חושש", אמר לי, "כבר אמרתי לו שאני לא רואה כלום. הוא צריך
לציית לרופאים, אם הם רוצים לבדוק נוזל מחוט השדרה שיבדקו, בכל
מקרה הוא יהיה בבית בתוך יומיים או שלושה ימים".

"אבל בשלב זה הוסיף הרבי הוראה מאוד חשובה: "תגיד לו שמה שאני
אמרתי יהיה נכון רק אם הוא יהיה בשמחה. הוא צריך לשמוח! אם הוא
לא יהיה בשמחה, אני לא יכול לקחת אחריות, אבל אם הוא יקפיד להיות
בשמחה הוא יהיה בבית בתוך יומיים או שלושה ימים לכל היותר".

"כששמעתי דיבורים ברורים כל כך, לקחתי מונית ונסעתי לתל השומר,
התייצבתי בחדרו של הידיד כדי לדאוג שהוא יעשה את הבדיקה ושיהיה
בשמחה. אמרתי לו, הרי שנינו יודעים שהרבי לא אומר סתם דברים, אם
הוא אומר שהכל יהיה בסדר אתה יכול לשמוח בלב שלם.

"אחרי שעשו בדיקת נוזל שוב הגיעו תוצאות לא ברורות, זה כבר אחרי
יום וחצי באשפוז, ולנוכח התוצאות הלא ברורות ביקשו הרופאים
לעשות גם בדיקה אחרת. אמרתי לחבר: "ממילא יש לך עוד יום וחצי
להיות כאן, אז שיעשו כמה בדיקות שהם רוצים, מה אכפת לך?".

"למחרת שבו הרופאים ובפיהם מידע מדאיג... "גם הבדיקה האחרונה
הניבה תוצאה לא ברורה", הם אמרו, "אבל אנחנו לא יודעים מה לעשות
איתך, אם כל הבדיקות לא ברורות, אנחנו לא יכולים להתחיל בטיפול,

"כמובן שהעבודה הצריכה המון שעות של ריכוז מול המחשב, ולמעשה
הוא היה זה שלקח את הדפים הכתובים בשורות צפופות, והפך אותם
לספרי שו"ת 'שבט הלוי' המפורסם.

"והנה, ביום מן הימין, הוא מרגיש שהראיה שלו נפגמה באחת מהעיניים.
הוא רואה קצת מטושטש, מנקה את המשקפיים, משפשף את העין,
אבל זה לא עובר. הראיה מטושטשת. הוא חשב שאולי הוא עייף או
שהוא אימץ מדי את העיניים, סגר את המחשב ופנה לעיסוקים אחרים.
למחרת בבוקר הוא כבר שכח לגמרי מכל הסיפור, אבל ברגע שהוא
מתחיל לקרוא - הראיה מטושטשת..."

"מה עושים כשלא רואים טוב? הולכים לאופטומטריסט. כך עשה גם
מיודענו, ועד מהרה הצעידו אותו רגליו לאופטיקה המפורסמת של ד"ר
אברהם ברח' רבי עקיבא.

"האופטומטריסט בודק, בודק, מחליף עדשות ובודק את ה'צילינדר',
אבל אחרי כמה דקות הוא אומר לאברך היושב לפניו: "אני ממליץ לך
לגשת לרופא עיניים. זה מעבר לשאלה של עדשות המשקפיים. זה
מצריך תחקיר יותר מעמיק.

"היהודי שמע וקצת נבהל, מיהר להגיע לתל אביב שם הצליח להתקבל
לבדיקה אצל רופא עיניים בכיר מאוד, הלה בדק אותו קצת הסתכל עם
המכשירים שלו אל תוך העין ואמר למטופל: "אדוני זה לא עסק לרופא
עיניים, אתה צריך להידבק בדחיפות בבית החולים, יש כאן תסמינים
מחשידים.

"התחיל האברך לשאול, "לקבוע תור דחוף לבית חולים? זה צריך להיות
בשבעות הקרובים או שזה סובל דחיו?".

"הרופא השיב לו, בנחרצות ובפסקנות: "לא אדוני, זה לא עניין של
שבועות או חודשים, זה עניין של שעות, מכאן אתה נוסע ישירות לבית
החולים שמעת אותי? אתה משחק עם החיים שלך!"

"האברך הזה כבר חשב שהרופא מזמין לו אמבולנס והתחנן על נפשו
שהוא מעדיף לנסוע במונית. הרופא ניאות אבל התקשר בעצמו לחברת
המוניות וביקש שייקחו את המטופל ישירות מהמרפאה לבית החולים
בלי שום עיכוב בדרך.

"התיישב האברך במונית, והנהג כבר התכונן לנסיעה מהירה לבית
החולים. "תגיד, הרופא שילם לך על הנסיעה?", שואל האברך והנהג
משיב בשלילה. אף אחד לא שילם לו כלום. "זאת אומרת שאני צריך
לשלם לך?", הוא שואל שוב, והנהג משיב בחיוב. "כן, אתה משלם".

"אם אני משלם", החל האברך להסביר לו בניגון של גמרא, "זה אומר
שאתה עובד אצלי, נכון? אז אתה נוסע לאיפה שאני אומר לך, ולא
לאיפה שאמר לך רופא העיניים הבכיר, ואני אומר לך שאתה נוסע
עכשיו לבני ברק!".

"וכך, בתוך זמן קצר מאוד נכנס האברך כרוח סערה אל מרן בעל 'שבט
הלוי', שמסתכל עליו ולא מבין למה הוא נראה מבוהל כל כך.

סיפר האברך את הקורות אותן, והרב ואזנר מתקרב אליו, מסתכל לו

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרב החסיד ר' נח בהרה"ח צבי אלימלך ז"ל פריזנד
נלב"ע ו' טבת תשפ"ב

"התשובה טמונה כנראה בסיפור הבא שאספר, כפי ששמעתי מנכדו של מרן זצ"ל.

"היה זה בתקופה האחרונה לחייו, אולי חצי שנה לפני הסתלקותו של מרן זצ"ל. מבחינת צלילות הדעת והתפקוד הוא היה אז בשיא פריחתו, אותה חריפות ואותה חדות ובהירות המחשבה שתמיד אפיינו אות כל כך. אבל מבחינה פיזית, הגוף שלו כבר היה חלש מאוד אחרי למעלה מ-100 שנות עמל ויגיעה.

"מספר הנכד שפעם הוא עזר לרבי להתארגן לשנת הלילה, הרבי היה זקוק לעזרה כדי ללכת מהמקום בו ישב בסלון ולמד, עד לחדר השינה. הוא צעד אתו בצעדים איטיים כשהוא תומך בו שלא יפול.

"אחרי שהרבי נכנס למיטה, הנכד איחל לו ליל מנוחה ויצא מהחדר, התיישב בסלון ועיין בספר כלשהו בזמן שחשב שנותר לו עד לסיום המשמר שלו, ב-12 בלילה בערך...

"עוברות כמה דקות והוא שומע את קולו החלוש של הרבי, הוא מיהר לגשת והרבי מסביר לו: "היד שלי נשמטה מהמיטה והיא תלויה באוויר, הוא אמר בקול חלוש", אין לי כח להרים אותה בעצמי, "עזור לי בבקשה". "כמובן שהנכד מיהר להרים את היד ולסדר אותה לצד גופו הקדוש של הסבא.

"אחרי כעשר דקות נוספות הוא שומע את קל שקשוק נעלי הבית של הסבא. הלך להציץ וראה שהסבא הצליח לקום לבד מהמיטה, והוא עושה את דרכו אל שולחן הכתיבה שלו, מתיישב, כותב במשך עשר דקות או רבע שעה, ואז מבקש את עזרת הנכד כדי לשוב למיטה...

"הנכד לא יכול היה לכלוא את הפליאה הגדולה שלו. "למדנו רבנו", הוא אמר לסבא הגדול, "הרי מקודם סבא היה זקוק לעזרתך כדי לצעוד למיטה, אפילו להרים את היד שנשמטה לא יכול היה הסבא להרים לבד והייתי צריך לבוא ולהרים אותם.

"פתאום קיבל הרבי כוחות מחודשים, צועד לבדו לשולחן כתיבה, וכותב במשך דקות ארוכות עם אותה היד שמקודם לא יכול היה להזיז אותה! ושוב זקוק לעזרה כדי להגיע למיטה. אז מה קורה פה? לסבא יש כח או לא?"

"השיב לו הרב ואזנר תשובה שתמיד כשאני נזכר בה עולות דמעות בעיני! "כל היום התקשיתי באחת התשובות של ה'אמרי ישר', וניסיתי לתרץ אותה, אבל לא עלה הדבר בידי.

"איך שנשכבתי במיטה כדי לנוח, עלה בדעתי הסבר נפלא, חישבנתי אותו לכל אורכו ומצאתי שהוא אמת ונכון. אבל אם אני אירדם ואישן, מי ערב לי שאזכור מחר את התירוץ על כל פרטיו? לכן הייתי חייב להגיע לשולחן ולכתוב את התירוץ. עכשיו, כשהתשובה כבר כתובה, אני רגוע בעניין הזה, והגוף חוזר למצבו הטבעי, אני זקוק לעזרה כדי להגיע אל המיטה..."

"כשמבינים מה היה השיג והשיח של הרבי זצ"ל", מסכם הרב ויזל את דבריו, "אפשר גם להבין איך הוא מנצח את הטבע כשבא לפעול ישועות עבור תלמידיו הקרובים. הוא היה מעל הטבע, כל ההתנהלות שלו היתה על טבעי, הוא היה משועבד בכל כוחותיו לתורה ולנותן התורה, וכשאדם עושה את רצון ה' בכזאת רמה של מסירות מוחלטת, אין זה פלא שגם הקב"ה עושה את רצונו, כמו שנאמר, רצון יראיו יעשה".

כי אנחנו עוד לא יודעים מה הבעיה. לכן, לך עכשיו הביתה, ותחזור עוד שבוע, נעשה בדיקות נוספות, אולי עד אז המדדים יתחדדו ונוכל לעשות בדיקות שיניבו תוצאה ברורה...

"כמו שאמר מרן זיע"א, בתוך שלושה ימים האברך כבר היה בביתו. אמנם התוצאה לא היתה חד משמעית, והרופאים היו מאוד מודאגים אבל דבר מדבריו של מרן לא נפל ארצה.

"נכנסתי לרב ואזנר זצ"ל, וסיפרתי לו על ההתרחשויות, כולל העובדה שהתוצאות לא ברורות והרופאים מודאגים.

"ואז קרה דבר מאוד מעניין. מרן זצ"ל הפנה את מבטו אלי ושאל אותי מה זה יכול להיות. "מה אתה אומר? למה באמת זה יכול לקרות לו?"

"הרגשתי שבאותו רגע מחפש הרבי איזה משהו טבעי כביכול 'להלביש' עליו את הבעיה בעינו של האברך, כדי שלא יהיה חשש של 'מעשה ניסים', וכדי שהישועה תבוא בצורה שנראית טבעית.

"אני לא יודע איך, אבל הרגשתי שמשמים נותנים לי מילים בפה, וממש תוך כדי דיבור כבר שלפתי 'הסבר רפואי' לבעיה..."

"הרי הוא יושב כל היום מול המחשב כי הוא מסדר את הכרכים הבאים של ה'שבט הלוי', הסברתי למרן... "כנראה שהאור הבוקע ממסך המחשב מסנוור את העיניים שלו וגורם לטשטוש הראייה. יש היום רשתות כאלו שמתקינים על מסך המחשב, וזה עוזר לסנן את האור ולמנוע קרינה, כנראה שזה מה שהוא צריך לעשות..."

"הרב ואזנר קפץ על ה'דיאגנוזה' שלי כמוצא שלל רב... "נו בוודאי, זאת הסיבה! תקרא לו שיבוא לפה, אני אגיד לו שיקנה רשת כזאת למחשב וזה בוודאי יעבור לו".

"האברך התייצב אצל מרן שהסביר לו בפסקנות שהישיבה הממושכת מול המחשב גרמה לך שהראיה שלו נהיתה קצת מטושטשת.

"יש רשת מיוחדת שאפשר לקנות לסנן את האור והקרינה. תתקין כזאת רשת על המסך של המחשב שלך..."

"בנוסף, אני מציע שבשבועיים ואפילו שלושת השבועות הקרובים אל תיגע במחשב. בכלל! בעוד שלושה שבועות אחרי שהעין שלך תנוח, תוכל לחזור לעבוד במחשב, אבל רק עם הרשת המסננת".

"כמובן שהאברך ציית להנחיות ה'רפואיות' שקיבל מהרבי זצ"ל, תוך כדי הוא המשיך ללכת לבדיקות שהמשיכו להיות לא עקביות ולא אחידות ובכל פעם יצאה תוצאה מבלבלת אחרת. במשך שנה שלימה הוא נקרא להיבדק מפעם לפעם, עד שאחרי שנה אמרו הרופאים, שמאחר והראייה חזרה למצבה הקודם והוא לא סובל, והבדיקות גם הן התייצבו והכל נראה תקין, הוסר כל חשש והתיק נסגר מבלי שהצליחו לפענח את הסיבה לך שבעבר הניבו הבדיקות תוצאות כל כך לא הגיוניות..."

לסיום מבקש הרב ויזל להוסיף אנקדוטה מאוד מעניינת ששופכת אור חדש על הסיפור שזה עתה שמענו מפי.

"לכאורה מדובר כאן בסיפור על טבעי. הרבי בכח תורתו הקדושה הצליח לעצור תהליך טבעי של מחלה קשה. איך זה באמת קורה? מה נתן לרבי את הכח האדיר הזה?"

לעת זקנותו של רבי משה טורק, כאשר הוא ביקר פעם במעונו של שר התורה מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, רבי חיים יצא מגדרו לכבדו. הוא לא רצה להתיישב לפני שרבי משה ישב, ואילו רבי משה מצידו כמובן התעקש שלא לשבת לפני שרבי חיים ישב במקומו. כך הם עמדו ודנו ביניהם כמה רגעים מי ישב ראשון...

הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל, על מה שזכה לראות ולספוג במחיצתו של ה'חזון איש'

"וְיִשְׁמַנֵּי לְאֵב" (בראשית מ"ה, ח')

רבי משה טורק זצ"ל, זכה לנשיאות חן מיוחדת בעיני ה'חזון איש'. לאחר שעמד על תכונות יושרו ואמינותו, ויראת-השמים שמנחה את דרכו, הוא מינה אותו לשליחו לטפל בכמה עניינים שונים ורגישים, עתים בגלוי ועתים בסתר, ורבי משה מצידו ביצע את שליחותו בנאמנות ובשלימות.

לעת זקנותו של רבי משה, כאשר הוא ביקר פעם במעונו של שר התורה מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל לרגל שמחה משפחתית, רבי חיים יצא מגדרו לכבדו. הוא לא רצה להתיישב לפני שרבי משה ישב, ואילו רבי משה מצידו כמובן התעקש שלא לשבת לפני שרבי חיים ישב במקומו. כך הם עמדו ודנו ביניהם כמה רגעים מי ישב ראשון... רבי חיים שראה את הנוכחים מחייכים נוכח המחזה כיצד שני תלמידי-חכמים מהדרים ומסלסלים זה בכבודו של זה - הוא החווה באצבעו על רבי משה ואמר במילים מדודות וקצרות כדרכו: "כשאני הייתי עוד בחור צעיר אצל ה'חזון איש', הוא כבר היה מבאי ביתו ועושי דברו"...

בהזדמנות מסויימת אף זכה רבי משה להורמנא נדירה מבעל ה'חזון איש', עדות ישירה מפיו על יראת-השמים שקיימת בו. כן העיד רבי אהרן ישעיהו רוטר שליט"א, בעל ה'שערי אהרן' ומתלמידיו החשובים של ה'חזון איש', ששמע בשעתו מבעל-המעשה: היה זה כאשר נכנס אברך תושב בני-ברק והתאונן בפני ה'חזון איש' על בנו שצצו אצלו לאחרונה הפרעות מסויימות והוא חושש על עתידו הרוחני? ה'חזון-איש' חשב לרגע והשיבו: "תשלח אותו לתל-אביב ללמוד אצל רבי משה טורק, אצלו הוא יוכל לרכוש יראת-שמים"...

ארחות אי"ש האלוקים

רבי משה כדרכו לא החזיק טובה לעצמו, ואת מה שזכה לראות ולספוג במחיצתו של ה'חזון איש' סיפר תמיד בערגה ובהתרפקות במרוצת השנים באוזני תלמידיו וצאצאיו, ובאוזני כל מי שבא לפניו וביקש להתחמם כנגד אורן של צדיקים ולהבעיר לבו באש קודש שלהבת י-ה. הוא היה מומחה לתאר ולהעביר את הדברים כצורתם וכלשונם, אפילו במנגינה שיצאו מפיו הקדוש של ה'חזון איש',

ובאופן חי ומקיף, והשומעים חשו כאילו תמונה היה נפרשת כנגד עיניהם:

הוא סיפר תמיד על גודל עמלו ויגיעתו בתורה של ה'חזון איש' עד כלות הכוחות ממש. לפי תיאורו, היה זה מחזה נפוץ לבאי-הבית לראותו שקוע בתורה בשקיעות נוראה עד שלא היה מרגיש כלל שנכנסים אל החדר ועומדים בסמוך אליו ממש. בימי הקיץ החמים הוא היה לומד במרפסת הבית, והעוברים ושבים יכולים היו לראותו מסתובב לאורכה ולרוחבה של המרפסת כשהוא אחוז שרעפים, שקוע כולו בעומקה של סוגיא. כאשר סיים את עיונו העמוק לפעמים היה באפיסת כוחות מוחלטת, והיה מפיל את עצמו איך-אונים על הספסל שהיה מונח בצד המרפסת. לא פעם אירע שמרוב מאמץ הוא נאלץ להפיל את עצמו על הריצפה במרכז חדר לימודו, מחוסר כח לפסוע כמה פסיעות בודדות עד למיטה. תוך שאומר: "זהו! נגמרו הכוחות!"...

גם עבודת התפילה של ה'חזון איש' חרטת ברבי משה רושם בל-ימחה. רבי משה תיאר איך התפילה סחטה ממנו את לשד תמצית כוחותיו. בדרך כלל בעת התפילה הוא היה ישוב לכיוון המזרח כשפניו כלפי הקיר, ולא יכלו לראותו בעת שמתייחד עם קונו בתפילה, אך בחלקים מסויימים של התפילה יכלו המתפללים

הספר החדש 'לדמותו של מחנך' על חייו של הגה"צ רבי משה טורק צ"ל

הקצרה שלפני התקיעות שמע ה'חזון איש' את בנו של אותו יהודי מפציר בו לעשות קידוש כדי שלא ייחלש ליבו מהצום עד הצהריים, והלה התנגד בתוקף. "אני לא עושה קידוש לפני התקיעות" - השיב הלה לבנו בנחרצות. ה'חזון איש' ניגש מיד לבעל תוקע והורה לו שבשנה זו יוותר על אמירת ה'למנצח לבני קורח' שנוהגים לומר שבע פעמים לפני התקיעות, ויזדרז לתקוע מיד בלי להתעכב, כדי להפחית מסבלו של אותו יהודי מבוגר.

גישתו ואהבתו לילדי ישראל

את טוב ליבו וסגולת מידותיו של ה'חזון איש', יכלו לראות גם ביחסו הרך והאדיב לילדים. פעם רבי משה הבחין באברך שבא עם ילדו הקטן אל ה'חזון איש', ועל שולחנו היו מונחות סוכריות. האברך דיבר עם ה'חזון איש' שיחה קצרה, ובינתיים הילד משך במעילו לרמוז לו שהוא רוצה סוכריה. ה'חזון איש' שהרגיש בכך אמר לאביו: "תן לו מה שמגיע לו, הוא חפץ בסוכריה".

מידי מוצאי שבת כל הילדים והבחורים שהתפללו במנייניו של ה'חזון איש' זכו למחווה מיוחדת ממנו. לאחר תפילת מעריב הם היו נכנסים לחדר הפנימי בבית, החדר שבו ישבה הרבנית בשעת התפילה, ושם עושה היה ה'חזון איש' 'הבדלה' על הכוס בנוכחותה. הוא היה מברך את ברכות ההבדלה, הבשמים והנר, ולאחר שסיים טעם רק מעט מהיין, כי מטעמי בריאות אסור היה לו לשתות יין, ואת השאר חילק לכל הילדים והבחורים שעמדו סביבו והקיפוהו. בתחילה הוא שפך משיירי היין שבגביע אל קערת הזכוכית שהיתה מונחת תחת הגביע, וממנה השקה הישר לתוך פיהם של הילדים שעמדו שם מקטן לגדול, בסבלנות ובחיון רחב. הילדים לא ויתרו על ההזדמנות המיוחדת הזאת לטעום משיירי כוס ההבדלה של ה'חזון איש', וחיכו לה משבוע לשבוע בצפייה גדולה...

רבי משה התפעל מפרט מעניין נוסף באותו מעמד ששם לב אליו:

לשומעו היטב. לדוגמא, בקריאת-שמע בשחרית וערבית הוא היה מאריך זמן ארוך מאד בפסוק הראשון, והיה מסיים כאשר הציבור כבר אחז בסוף קריאת שמע, ולאחר שסיים היה נשען על המשענת באפיסת כוחות. תנועה זו לימדה עד כמה התאמץ להתרכז ולהתעמק בקריאה.

בתפילת שמונה-עשרה, תיאר רבי משה, היה ה'חזון איש' מתפלל בעיניים דומעות ובהתרגשות גדולה, ולמרות שהיה עומד יציב וללא תזוזה כלל, החליפה והטלית שלו נעו וזעו קלות מחמת הרעד שאחז בגופו. ["אתם מכירים מכונת כביסה של 'זוהר'? כאשר היא פועלת אז היא רועדת ממש אבל נשארת לעמוד במקומה. כך ה'חזון איש' אמנם נשאר לעמוד ישר אבל הבגדים שלו זעו ונעו קלות" - כך תיאר בשפתו]. היה זה פרט שגילה טפח על להט האש הגדולה שבערה בתוכי פנימיותו של ה'חזון איש' בעת התפילה.

ההטבה לזולת - ה'מוטו' בבית ה'חזון איש'

רבי משה היה אומר תמיד חזור והדגש, כי אחד הדברים המיוחדים שזכה לראות ולספוג באותן שנים קסומות בצילו של ה'חזון איש' היה ענין המידות טובות, ההטבה וההתחסדות עם הזולת. לדבריו, אצל ה'חזון איש' ראו תמיד - כיצד כל מגמתו היא להיטיב עם הבריות, איך היה רגיש וער לכבודן, ואיך נוהר עד קצה גבול היכולת מפני כל סרך של פגיעה או צער בהן.

רבי משה היה רגיל לומר בשיחותיו במתיקות כך: "את החומרות הידועות של ה'חזון-איש', שאסור להשתמש בחשמל בשבת, שצריך לעשר כל דבר ועוד ועוד כהנה וכהנה - כולם יודעים. אך מה היה ה'מוטו', העוגן המרכזי בביתו, משום מה לא כולם יודעים. במחיצתו של ה'חזון איש' יכלנו לחוש באויר ולממש בידיים את התביעה שצעקה מכל ההנהגה ואורח-החיים שלו - 'אייט גוטע מענטשין'... [היו אנשים טובים]. את התביעה הזאת הרגשנו כל העת סביבו..."

ואכן, מבין שלל הזיכרונות שסיפר רבי משה מה שראה אצל ה'חזון איש', תפסו מקום בולט אותן עובדות והנהגות בעניינים של בין אדם לחברו, של רגישות, הטבה וחסד לזולת, ושל מידות טובות ונאצלות:

ראשית כל, סיפר רבי משה, ראו והרגישו זאת בהנהגתו היום-יומית של ה'חזון איש'. כל אחד ואחד התקבל אצלו בסבר פנים יפות. וכך הוא נהג גם בשנותיו האחרונות, כאשר החלו לפקוד את ביתו שלומי אמוני ישראל לאלפיהם לשאלות בהלכה, עצה וברכה, והציפו את הבית בכל שעות היממה, ובד בבד גם גברה תשיותו וחולשתו. כאשר הוא דיבר עם אדם הוא נתן תחושה שכל כולו נמצא שם למענו, בלי שוני וחילוק מי עומד מולו; צעירים כמבוגרים, פשוטי-עם כתלמידי-חכמים, מכל גווי הקשת היהודית. את כולם קיבל במאור-פנים, והאזין ושוחח בסבלנות כאילו אין לו בעולמו אלא את איש שיחו.

ורבי משה סיפר עוד, כי באחת השנים בתפילת ראש-השנה הגיע יהודי מבוגר להתפלל במניינו של ה'חזון איש'. בעת ההפסקה

למידותיו, ועד סוף ימיו הוא זכה לשבת אחר כבוד לצידו של ה'חזון איש', ואף לאחר פטירתו המשיך רבי ברוך לשבת בכותל המזרח של הכולל, והוצמד לו התואר: "הסופר של החזון איש". מאז מצב רוחו השתנה פלאים לטובה. הוא היה הולך ברחוב זקוף קומה כמו בעל מעמד נכבד בעמיו למרות מראהו החיצוני השונה, והילדים היו קוראים אחריו בתוארי כבוד: "הנה הסופר של החזון איש!"... "הנה האיש שיושב ב'מזרח' סמוך לחזון איש!"... ובפטירתו אף הותיר רבי ברוך אחריו צוואה מפורטת מי יזכה בספרים ובחפצים האישיים שלו, כמנהגם של בעלי בתים חשובים...

כך בחכמה ובתבונה מיוחדת השכיל ה'חזון איש' לרומם רוחו של אדם שפוף ונדכא, לשמח את ליבו, ולשנות את מעמדו מן הקצה אל הקצה - בראש ובראשונה בעיני עצמו.

בדומה לזה, סיפר רבי משה, כי יום אחד הוא ראה מהחלון את ה'חזון איש' מוחה כפיים בצד הרחוב. רבי משה מיהר לרדת למטה, והתברר לו כי ה'חזון איש' פגש אדם בודד ועצוב ברחוב, והלה התלונן בפניו שאין לו כל מעמד בחברה בגלל חוסר כישוריו. נענה לו ה'חזון איש' ואמר: "למה תאמר כך על עצמך? והלא שמעתי שיש לך כשרון מיוחד לשיר יפה. אני מאד אוהב לשמוע שירים. אולי תוכל להשמיע באוזני שיר אחד!?"... הלה השתכנע והחל לשיר בהתרגשות, וה'חזון איש' לא חס על כבודו ומעמדו, נעמד על ידו, והחל למחוא כפיים פעם אחר פעם, והלה היה שמח וטוב לב. מאז סיפר אותו אדם לכל אדם שפגש: "התדע שהחזון-איש אוהב לשמוע אותי שר"...

ועוד עובדא אחת שסיפר פעם רבי משה בשיחה: באחד הימים הוא ראה את ה'חזון איש' נכנס לבנין ברחוב 'אור החיים' בשכונת 'זכרון מאיר' יחד עם מלווהו, ולאחר שתי דקות יוצא החוצה וחוזר רגלית לביתו. היה זה מרחק הליכה לא קטן עבור ה'חזון איש', אשר היה חלוש בטבעו ובריאות גופו היתה רופפת. מאוחר יותר התברר לו מפי מלווהו של ה'חזון איש' שהוא הגיע לשם כדי לבקר אלמנה - הרבנית רוטשטיין ע"ה, שהתגוררה באותו בנין. ה'חזון איש' שמע שבימים האחרונים יש לה חום גבוה, והיא איננה חשה בטוב, ובא לשמחה ולעודדה. הביקור התארך כשתי דקות בלבד, הוא נכנס שאל בשלומה, בירכה ב'רפואה שלימה' ויצא, אבל השמחה שהוא גרם לה בכך היתה לאין ערוך ושיעור.

(מתוך הספר החדש 'לדמותו של מתנף' על חייו של הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל)

אף פעם לא היה ילד שלא קיבל יין. הגם שלפעמים היו ילדים רבים ולפעמים מעטים, ה'חזון איש' ידע לכוין את החלוקה בצורה מדוייקת ומחושבת שיהיה מספיק לכולם. לפני שהחל בחלוקת היין הוא היה מסובב את ראשו לבדוק כמה ילדים נמצאים וחילק לפי מניינם, והיה נראה כאילו הוא סופר את הטיפות מראש. אך סוף דבר היה שמעולם לא יצא ילד מאוכזב מביתו מבלי שקיבל יין. פעם אחת קרה שהגיע ילד נוסף באמצע חלוקת היין, וה'חזון איש' עשה חלוקה מחדש לפי מנין הילדים שעדיין לא קיבלו, וגם אז הספיק היין לכולם...

משכיל אל דל

מאורע מופלא בו ניכר טוב-ליבו ורגישותו המופלגת של ה'חזון איש' לכבוד הבריות, סיפר רבי משה מתוך היכרות וידיעה אישית עם בעל המעשה:

רבים הכירו בבני-ברק יהודי יקר בשם רבי ברוך שנוולד לא עלינו גמד. באופן תמידי הוא היה עוטה בגדים רבניים חשובים, חובש מגבעת רבנית מכובדת, ושעון על גבי מקל שראשו מצופה כסף טהור. מקומו הקבוע היה בכותל המזרח של כולל 'חזון-איש', והילדים היו רוחשים לו כבוד.

בהזדמנות מסויימת סיפר רבי משה את השתלשלות הדברים - כיצד זכה הלה למעמד כה חשוב בכולל, ולהערכה והוקרה מה'חזון איש' בעצמו:

בצעירותו היו ילדים בני גילו של רבי ברוך שהציקו לו ולעגו לו הודות למראהו השונה, והוא היה שבור ומדוכדך מאד ממצבו. גם הוריו ראו בעינים כלות איך בנם חש שלא בנח ונכלם ברבים על לא עול בכפו, וכאבם נודע ל'חזון איש'. הוא הציע להם לנסות ללמד את בנם אומנות כתיבת הסת"ם, כדי שיוכל להגיה ולתקן כתבי קודש, ואולי גם לכתוב מעט. הם נענו לעצה בחיוב, ורבי ברוך שהיה בעל כשרון גדול אכן הצליח תוך תקופה קצרה לרכוש ידע ומקצועיות בתחום זה.

באותה הזדמנות גם הציע ה'חזון-איש' להוריו להלבישו במגבעת רבנית, חליפה מכובדת ולחצמיד לו מקל מכסף כדי להקנות לו מעמד נכבד בעיני רואיו. במנין הפרטי בביתו של ה'חזון איש', על פי הוראתו, העמידו ב'מזרח' סטנדר מיוחד נמוך-קומה שיתאים

להתחיל את היום ברגל ימין

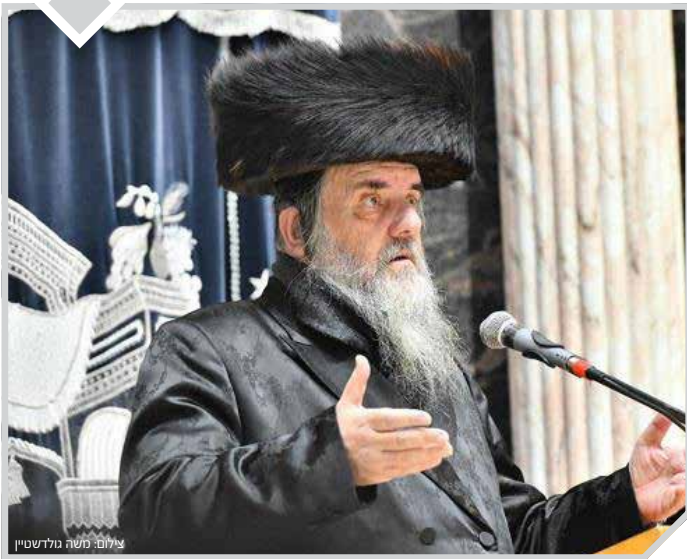
חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הפורתח בכל יום..
המייל היומי של 'דרשו'

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:
dirshu@dirshu.co.il

כאשר הוריד פעם את הכשרות מאחת החנויות, הגיע בעל החנות לפתח ביתו ואיים שהוא הולך לשרוף את הבית... הגרר"י שוורץ פתח את הבית לרווחה, ואמר: "בבקשה, תעשה מה שאתה רוצה, ואולי גם אייעץ לך מה לשרוף קודם..."

מקצת מ'מסכת מידות' של הגאון החסיד
רבי חיים יעקב שוורץ זצ"ל, הדיין הוותיק של חסידות צאנז

הרב משה מיכאל צורן

"וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו" (בראשית מ"ו, כ"ח)

גם אם נכתוב על בקיאותו המדהימה בכל מכמני תורה, של הגאון החסיד רבי חיים יעקב שוורץ זצ"ל, הדיין הוותיק של חסידות צאנז, לא יהיה זה בגדר חידוש, שכן על כך יעידו המוני תלמידיו, לכן, כשהסבנו עם בניו המופלגים של הגאון, התמקדו חלק מהדברים על 'מסכת מידות', שהיא הקשה שבש"ס, על ישוב הדעת שלו, על דאגתו לכל יהודי, על ענוותנותו המופלגת והסבלנות והוותרנות שאפיינו אותו, ומצד שני כשהסיר פעם את כשרות הקהילה מחנות מוסימת, והלה הגיע לביתו ואיים לשרוף אותו, פתח את הבית לרווחה, ואמר שמוכן לייעץ את מה לשרוף בתחילה...

לאחר כל מה ששמענו מפי בניו של הגאון החסיד רבי חיים-יעקב שוורץ זצ"ל, והיה ברור שמדובר באחד משרי התורה המופלגים בדור האחרון, שגדולי-הגדולים של פוסקי הדור סמכו את ידיהם עליו כבר מגיל צעיר מאוד, גם לאחר כל זה, כשירדנו לאחר-מכן בחדר המדרגות במעונו, ברחוב החוזה מלובלין 26 בקרית צאנז בנתניה, ושמענו את סיפורו של האברך, נעטפנו בתדהמה רבתי!

"לפני יותר ממחצית יובל שנים", הוא מספר, "היתה אשתי מאושפזת ב'לניאדו' במצב מסוכן, והרופאים המליצו לה לעבור ניתוח. היא שומעת את הדברים, ואומרת 'לאו' פֶּסְקָנִי; 'עד שלא אשמע שמרן הגאון הסטייפלער בבני ברק ייתן לך את אישורו, לא אסכים לעשות את הניתוח', חתכה במלים ברורות".

בדור הַסֵּר-התקשורת ההוא, היה ברור שצריך לנסוע לבני ברק, לעמוד בתור לפני חדרו של הסטייפלער, לשטוח לפניו את הסיפור, ולבקש אישור על הניתוח. "עכשיו תשמעו מה קרה", מספר האברך, "הוא פונה אל הבנים הגאונים שליט"א, ואומר: אבא שלכם, כרב בית החולים, היה אז בחדר, בעת הדין-ודברים של הרופאים עם אשתי החולה, ושמע כמו כולם את דבריה שלא תסכים לניתוח עד לאישורו של הסטייפלער.

"הגאון רבי חיים-יעקב שוורץ לא אומר לאף אחד מה הוא מתכוון לעשות. הוא לוקח את הכובע והמעיל שלו, ויורד למטה. שם הוא מזמין מונית, ואומר לנוכחים: תודיעו בחדר הרופאים, שנסעתי

לביתו של הסטייפלער בבני ברק... כל מי שהיה נוכח באותה שעה במקום, נכנס להלם. שומו שמים על זאת!!!
"מי ביקש ממנו, כרב וכתלמיד חכם כה מופלג ומורם-מעם, לשמש כשליח לנסיעה לבני ברק?! וכי אביכם לא היה יכול למנות שליח למילוי המשימה הזו?! - אבל הוא, כאמור, לא שאל אף אחד, ונסע. כי אם צריכים לעזור ליהודי, ועוד בענין של פיקוח נפש, אני הראשון שעושה זאת".

אחד הבנים שנזכר במעשה, מאשר כמובן את כל פרטיו, ומוסיף ש"אבא סיפר לנו תמיד שהסטייפלער קיבל את פניו בחיבה-רבתי, ולא רצה לדבר איתו מילה וחצי-מילה לפני שישתה משהו... 'הרי הגעתם מנתניה, והיום חם בחוץ, והנכם חייבים לשתות'..."

נמצאנו למדים שכאשר כל גדולי הדור המובהקים סמכו עליו את שתי ידיהם, ואמרו 'יש לכם פוסק שכזה בנתניה, ואתם באים אלינו'??? - ה'סמיכה' הזו הכילה גם את מידות-הנפש המזוככות של הגאון רבי חיים-יעקב זצ"ל, שמלבד גאונותו הנדירה בתורה הקדושה שהיתה משוש-חיי, עד שהפך לחרף ובקי בכל חדרי תורה, והיה נזר הרבנים ופאר הדיינים, ידע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד, והיה לו תענוג מיוחד לסייע לכל יהודי באשר-הוא, גם אם הדבר דורש ממנו הקרבה בל-תתואר.

אבא שלנו כל-כך דאג לו, שהלך לחפשו בביתו, ומשלא מצאו גם שם התעניין ובירר אצל אחרים אולי הם יודעים היכן הוא נמצא, עד שבסופו של דבר נמצאה האבדה...

במקרה אחר, כך מספרים הבנים, הגיע למיטתו של חולה בן 103, ופסק לו לאכול 'שיעורים'. החולה שמע והזדעזע ואמר: 90 שנה אני צם ביום כיפור, ולא אסכים גם הפעם לוותר על המצוה. גם אם יהיה זה במחיר הנורא ביותר... הגר"ח לא וויתר ועמד ליד מיטתו במשך שעה ארוכה ושכנעו שמי שצריך לאכול ביום כיפור, ואינו אוכל, הרי זה כמי שהורג את עצמו. נו, ואת זה אתה רוצה לעשות בגיל 103? להרוג את עצמך? החולה המשיך להתעקש, וגם הגר"ח ממשיך... עד שהשתכנע...

בתוקף תפקידו נפגש גם עם כל רופא חדש שנקלט ב'לניאדו', והרב זצ"ל היה מעביר להם את רוח הרפואה של בית החולים המיוסדת על מגילת היסוד של מרן השפע חיים. זה גם היה הסוד של מחלקת הקורונה בבית החולים שהצילה מאות יהודים, שבמקומות אחרים כבר התייאשו מחייהם. ב'לניאדו' נלחמו על כל חולה בהוראתו הישירה של הרב שוורץ זצ"ל, שאף התווה כיצד להתייחס לחולים ולמשפחותיהם באופן ראוי.

את חדרו פקדו פרופסורים בעלי-שם, שהרצו בפני אלפי רופאים בפורומים יוקרתיים בעולם, וביקשו לדעת ממנו את הזווית ההלכתית בעולם הרפואה, ודבריו השפיעו על המוני רופאים בעולם כולו. למרות שראשו ורובו היו מונחים בסוגיות הרי-גורל שנגעו לבית החולים, נכנס לפרטי-פרטים של הכשרות במרכז הרפואי, וגם גדולי הפוסקים אמרו ששמירת החמץ בבית החולים בנתניה היא כמו בכל בית חרדי המקפיד על כל תג בהלכות הפסח. מטרתו של אבא היתה, אומרים הבנים, לדאוג רק לפן ההלכתי, ושום דבר אחר לא עמד בראשו, גם כאשר ההידורים הללו היו כרוכים בהוצאות כספיות גדולות.

ולמשל: הגר"ח שוורץ עמד על כך שיכסו בפסח את הכיורים בשתי שכבות של נייר כסף, ולא באחת. הידור זה היה כרוך בהוצאה נוספת של חצי מיליון שקלים והנהלת ביה"ח טענה בפני הרבי שמדובר בהוצאה גדולה מדי. הרבי כמובן דחה את טענותיהם, ואמר שכל מה שיוצא מפיו של הרב שוורץ יש למלא בדיוקנות. ואגב, הוא עצמו, הרב זצ"ל התבטא לא פעם ואמר שלכל ההידורים והחומרות שלו יש סמך בפוסקים, אחרת לא הייתי מהדר בהן.

אותו בוקר טוב...

כל אנשי צוות בית החולים, מהדרגים הבכירים ביותר ועד לזוטרים, ידעו שלא שייך להמרות את פיו בכל נושא שעלה על הפרק. אם בחג הפסח אסר הרב להכניס מאכלים לבית החולים, גם אם הם כשרים לפסח למהדרין, הרי שהאיסור כלל את כולם, כולל כולם. הרב בן-ציון רייך, סיפר לנו שהוא-עצמו הגיע פעם לשערי בית החולים וביקש להיכנס עם אוכל, וסורב בנחרצות.

ברגע הראשון התקוממתי, ואמרתי 'הרי אני הייתי ממקימי בית החולים', ולראיה הוצאתי בפני השומר מסמך המעיד על כך, אבל

אחד התפקידים המרכזיים שהוטל עליו על ידי מרן השפע חיים, הונח על כתפיו בהיותו בן 23 בלבד. כבר אז התמנה לתפקיד רב בית החולים 'לניאדו', כשרבו יודע שאפשר לסמוך על הגר"ח שיעמוד על טהרת ההלכה בבית החולים ללא כחל ושרק. כשביקש הרבי מתלמידו הגדול להתמנות לרב המרכז הרפואי, התמלא הדין באימה ויראה, ואמר שהוא מרגיש שהאחריות גדולה מדי והתפקיד רחב ממידותיו.

מרן השפע חיים השיב לו במילים אחדות שליוו אותו כל ימיו: "אני מיניתי אותך, ואתה תזכה בסייעתא דשמיא!" מאז, בכל רגע קשה ולפני כל הכרעה גורלית, היה נזכר במילים אלו, ונרגע. הוא היה חש שלא הוא מכריע כאן ולא הוא משיב את התשובה, אלא כוחו של אותו זקן והבטחתו, שהתבטא גם ואמר שלחדרו בבית החולים יבוא רפאל המלאך...

כשהגענו השבוע לחדרו בו ישב הרב עשרות שנים, אפשר היה למשש את קדושת המקום. כאן, במשך חמישים שנה בדיוק, ועד יומו האחרון, נחשב הגר"ח שווארץ כרב-הפוסק והסמכות הבלעדית של 'לניאדו'. במרוצת השנים טיפל בסוגיות שונות החל מקביעת מזוזות בחדרים השונים, ועד לטומאת כהנים, התווה את דרכי הטיפול בשבתות וחגים ובין-לבין הכריע בסוגיות קשות של פיקוח נפש והצלת חיים.

למרות חולשתו בשנים האחרונות כיתת רגליו הן בימות החול והן בשבתות אל בית החולים, עלה אל המחלקות השונות בשאריתו כוחותיו, כדי לעמוד ולפקח מקרוב ולהשיב על שאלות שהתעוררו. את הרב שוורץ ניתן היה למצוא בבית החולים גם בתשעה ובאב ובעיצומו של יום הכיפורים, והיה כתובת לשואלים בענין הצומות.

גם בתפקיד זה התגלה הגר"ח בדמותו המוסרית, ונפשו דאגה לכל יחיד ויחיד. הוא לא המתין שיבואו לשאול אותו האם לצום או לא, אלא הלך לכל חולה וחולה שהיה מאושפז, כדי לברר מה מצבו, ולהורות לו מה לעשות ביום כיפור. כמו שמספר לנו הגאון רבי שמואל-נטע זלמנוביץ, ר"מ בשיבה, שבתקופה מסוימת אשתו היתה מאושפזת ביום כיפור, והרב פסק לנו שלא תצום אלא תאכל שיעורים. כמובן שעשינו כהוראתו, וכיון שלא היה נראה לי שיש סיבה לחשש כלשהו, הלכתי להתפלל בבית המדרש כרגיל. באמצע התפילה נוקש הגר"ח על גבי ושואל 'אפשר לדעת מה שלום הרבנית שלכם? משהשבת לי ש'ברוך השם הכל בסדר', המשיך להקשות 'איך אתה יודע', והשבתי ששלחתי את הילד לבדוק מה שלום אמא. שמע זאת הגר"ח והורה לי: אל תסמוך על הילד. לך אתה-עצמך ותברר מה המצב... הגר"ח התקשר אלינו במיוחד כדי להוסיף שעצם הדאגה הזו מצד הרב זצ"ל, חיזקה את רעייתי לכל אורך התקופה שבה היתה מאושפזת.

דברים אלה, בוודאי שלא היו בתחום תפקידו. הוא לא היה מחויב לעשותם. רק הדאגה לשלומנו של כל יהודי הניעה אותו לביצוע הדברים הללו. בניו מספרים גם על יהודי אומלל שהיה מגיע מדי שבוע לקחת אוכל מבית הרב, ופעם אחת לא הגיע בזמן הקבוע.

האחרון. לפני שבועיים השתתף בשמחת אירוסי נכדו. הבן, אבי החתן, מספר שכאשר ביקש מאביו לקרוא את ה'תנאים', סירב האב ואמר שהדבר עלול לפגוע בכבודם של יתר הרבנים המשתתפים בשמחה. הבן הפציר והפציר, עד שהאבא נעתר לבקשתו, בתנאי שיעבור מאחד לאחד וישאל אם הם לא נפגעים...

הגרש"נ זלמנוביץ מספר לנו עוד על מידת הענווה של הרב זצ"ל. בשבתות שהרבי שליט"א לא נמצא בנתניה, מתאספים בני החבורה ל'באטא' בשירה ובזמרה, ואחד הת"ח אומר דברי תורה. ויהי בשבת אחת, כשהרבי שליט"א שהה מחוץ לעיר, הגיעה ידיעה שנאלצו להביא את הרבי בשבת לבית החולים בשל חשש מסוים, שמאוחר יותר התברר בס"ד כלא-כלום. הגר"ח, שהשתתף אף הוא ב'באטא', קם ממקומו ופנה ללכת לבית החולים, כדי לראות מה המצב. באותה שבת, מספר הגרש"נ, אני הייתי זה שאמור לשאת דברי תורה בפני בני החבורה. והנה לפתע אני רואה את הגר"ח" סב על עקבותיו, ולוחש באוזניי: כיון שאתה אומר את דברי התורה, אשאר כאן עד שתסיים...

שים לב במה מדובר, אומר איש-שיחנו: הגר"ח" היה מבוגר ממני, אבדל לחיים, בכ-20 שנה, והוא לא רוצה לפגוע בי, למרות שמדובר בוידוא מצבו של הרבי שליט"א! אני סירבתי שיישאר, ואמרתי לו שמצדי אין שום בעיה שייגש לבית החולים. בסופו של דבר שאל אותי הרב זצ"ל 'אתה בטוח שלא תיפגע אם אלך', ורק משנתתי את אישורי לכך, קם ופנה ללכת לכיוון בית החולים.

(קטעים מתוך כתבה ב'המודיע', וישב תשפ"ג)

מיותר לציין שגם לי לא התירו להיכנס בפסח עם אוכל... לאחר מכן התדפקתי על חדרו של הרב זצ"ל ואמרתי לו שאני שמח מאוד שאלו הם הנהלים המחמירים של לניאדו, וטוב שכך מקפידים על שמירתם. חשוב מאוד לציין שאחד המנקים בבית החולים אמר לנו שה'בוקר טוב' שהרב זצ"ל היה אומר לו מדי בוקר בבוקרו, היה אותו 'בוקר טוב' שאמר הרב לפרופסורים הבכירים ביותר...

במקביל לתפקידו כרב בית החולים, שימש גם כאחראי על גוף הכשרות של קהילת צאנז, עליו סומכים מזה עשרות שנים גדולי ישראל והמוני בני היהדות הנאמנה, הן במלון גלי צאנז, הן במרכז הרפואי והן במאפיית המצות. הרב שוורץ עמד על משמר חומת הכשרות ביד תקיפה מבלי לזוז על קוצו של יו"ד, וקיים בנפשו 'לא תגורו מפני איש'.

כאשר הוריד פעם את הכשרות מאחת החנויות, הגיע בעל החנות לפתח ביתו ואיים שהוא הולך לשרוף את הבית... הגר"ח" שוורץ פתח את הבית לרווחה, ואמר: "בבקשה, תעשה מה שאתה רוצה, ואולי גם אייעץ לך מה לשרוף קודם"... הנהגתו במערכת הכשרות היתה שכל בית-עסק שהכשרות הורדה ממנו פעם אחת, לא יקבל אותה לעולם מחדש, ונימק זאת בכך שבמצב כזה אי אפשר כבר לתת אמון בעל-הבית. אחד הבנים שליט"א סיפר שכאשר נכנס פעם לאחת החנויות, והיה שם תור גדול, אמר לו בעל-הבית, ספק בהלצה ספק ברצינות, 'לך אני אמכור אחרון, בגלל כל ה'צרות' שאבא שלך עושה לי בענין הכשרות'...

גם את מידת הענווה, שליוותה אותו לאורך כל ימיו, לא זנח עד יומו

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי
הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

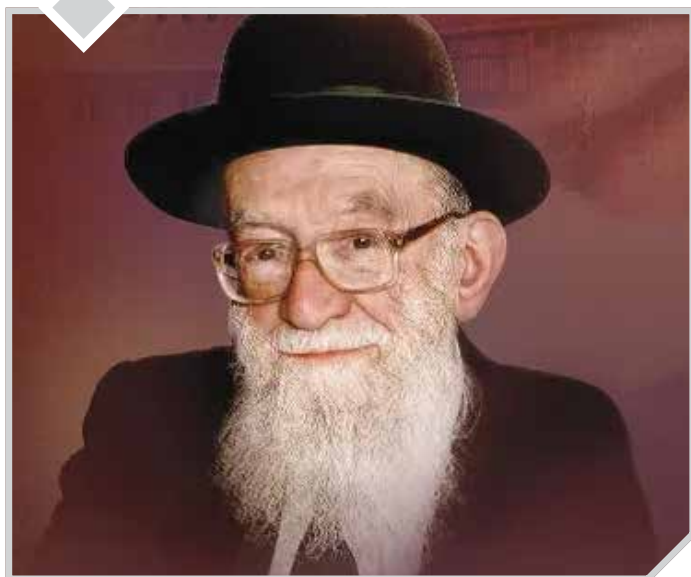
הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

"המקרה עורר תסיסה רבה בקרב הבחורים. אחד מהם אסף את סלט הביצים מהשולחנות לקערה אחת גדולה, ושפך את תכולתה... הישיבה כולה רעשה וגעשה. למזלו 'הטוב' של אותו בחור, חלף רבי גדליה במקום בדיוק באותה שעה, והבחין במעשהו. ליבו של הבחור החל לפעום בחוזקה כאשר הבין שנגלה קלונו"

מקצת דרכיו החינוכיות המיוחדות של משגיח ישיבת 'קול תורה' הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

"ולא יכלו אחיו לענות אתו" (בראשית מ"ה, ג')

קשה לתמצת שנות דור, ולגשר על פני זמן כה ארוך של כארבעים שנות כהונתו של רבי גדליה כמשגיח, במשיכת קולמוס אחת. ברם, קו אחד בולט נמתח לאורך כל התקופה כולה, הוא היותו איש חינוך בכל הווייתו. באמנות מיוחדת, בחכמה ובפקחות גדולה הצליח למשוך את לב חניכיו, להעמידם תחת השפעתו, ולהעבירם בכורו המצרף. כך חרט והטביע עמוקות באישיותם את רישומו וחותרו המובהק והמיוחד.

בעבודתו החינוכית ובשיחותיו המרוממות, הוא הצליח לצקת בתלמידיו דפוסי עבודה והנהגה ייחודיים שהיו אבני יסוד במשנתו, ואותם הוא תבע ועליהם התריע ללא הרף במשך כל שנותיו בישיבה. הוא זה שיצק את כל עולמם ובנינם הרוחני. טביעות אצבעותיו המובהקות של המחנך הגדול ניכרות היו עליהם בכל שיעור קומתם; באישיותם, במידותיהם ובהליכותיהם. כך הוא הדבר אצל כל אלו שעברו תחת שבת חינוכו והראו נכונות ורצון כנה לספוג, לקבל ולהיבנות ממנו.

אחד התלמידים תיאר אותו כשילוב ייחודי של 'אדריכל ובנאי'. את פשר הגדרתו זו הוא הטעים כך: "בשונה ממחנכים רבים רבי גדליה לא הסכין לעסוק ב'שיפוץ' שרק מייפה ומשפר את נפש האדם. הוא אף גרס שכלל לא ניתן ל'שפץ' את תבנית הנפש כשיסודותיה רעועים. את ייעודו ותפקידו כמשגיח הוא ראה כמי שאמון לבנות את בנין שיעור קומתו של התלמיד בשלימות, מהמסד ועד הטפחות. כך הוא מצא את עצמו כאותו צוות הבונים, הנושאים באחריותה של עבודת הבנין כולה מהחל ועד כלה; הוא שרטט ביד אמן את מתווה הדרך והתוכנית, ליטש את כלי העבודה, כינס את אבני הבנין, הניח אבן על אבן, נדבך על גבי נדבך וקומה על קומה, עד שנבנתה והתכוננה היצירה המושלמת לה כיון - היצירה הנושאת בגאון ותפארת את צלם האלוקים".

אף רבו המובהק מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, היה מתפעל עמוקות מהצלחתו הגדולה בעיצוב אישיותם ובנין קומתם של התלמידים, והיה אומר בענוותנותו המופלגת: "אני לא מצליח לפעול כלום, אבל רבי גדליה עושה ופועל. הוא מצליח לבנות אנשים..."

מרטיט לב היה לשמוע את אחד מותיקי תלמידיו, המשגיח רבי דן סגל שליט"א "איני יודע איך הייתי נראה היום מבלעדי רבינו המשגיח זצ"ל. הלא במקום להתעסק בדרגותיו הגבוהות, ברום עולמו הרוחני, הוא כופף את שיעור קומתו אלינו, ועסק בקטנות הדעת שלנו. הוא טיפל בנו ללא ליאות במסירות נפש... כל תלמידי הישיבה יודעים איך הוא בנה אותנו. איך הוא הנהיג אותנו. עם איזו חכמה עצומה החדיר לתוך הלב שלנו את כל היסודות שלו. הוא זכה לגדל דור שלם שנוקף ליזכותו, בזכות ההקרבה והמסירות הגדולה שלו עבורנו".

זו איננה רק תחושתו של תלמיד יחיד, אלא תחושה המלווה תלמידים רבים שזכו להתחנך תחת ידו ולגדול על ברכיו, ושחלקם כיום הינם מעתיקי שמועתו. הם חשים שאת כל חייהם הרוחניים הם חבים לו, ומצהירים בנחרצות שליבם הרוחני פועם מכח ה'פולסים' והאותות החשמליים התמידיים שספגו ממנו; אותות חינוכיים, מוסריים והשקפתיים.

מאות תלמידים שהתחנכו אצלו במשך עשרות השנים ששימש כמשגיח, בתקופות ובזמנים שונים, ושונים היו זה מזה במעמד ודרגה, בגיל ובסגנון, חוזרים על אותם התיאורים ואותן ההגדרות - אך בווריאציות שונות: "אני חייב לרבי גדליה את כל חייי!". "הוא האיש שבנה אותי!", "בלעדי איני יודע היכן הייתי היום מבחינה רוחנית",

"איני מסוגל לדמיין מה היה קורה אילו לא הייתי שומע את שיחותיו", "אולי הוא לא ראה בי תלמיד, אבל אני מחזיק אותו למורי ורבי, כי הוא שינה את חיי", ועוד כהנה וכהנה ביטויים המלמדים על השינוי העמוק שהצליח רבי גדליה לחולל בנפשו.

הטכסיסים

אחד מטכסיסי החינוך של רבי גדליה היה העצמתם והכוונתם של תלמידיו למעשים חיוביים ולעליה על בסיס תכונות שליליות שנתגלו בהם. משום כך לא תמיד הוא היה נוזף וגוער בחריפות על מעשים חמורים שלא יעשו. לעתים הוא היה מגיב באופן ענייני ונינוח כדי לדרבן את התלמיד דוקא מכוח מעשהו, והיה משתמש ומנצל את הפגם והחיסרון שלו לעליה ול'עשה טוב'. סיפורו של התלמיד הותיק, רבי יעקב וויל, לימים ראש ישיבת 'שערי תורה' בירושלים מהווה דוגמא מאלפת למהלך חינוכי מחוכם זה:

"התקופה בה למדתי בישיבה התאפיינה בקושי גדול מהבחינה הכלכלית. מאוחר יותר היא נקראה 'תקופת הצנע'. בין היתר סבלנו ממחסור חמור בביצים, ובליט ברירה נאלצה הישיבה לרכוש ביצים שייבאו אותן מתורכיה. הן היו ביצים ישנות ולא טריות, וגם הטעם שלהן לא היה משהו...

"והנה באחת השבתות בסעודה שלישית הוגשו ביצים תורכיות. לאחר קילופן ראינו שהן היו כל כך לא טריות עד שאיבדו את צבען המקורי ונעשו חומות. כמוכן שגם הריח שנדף מהן לא היה כה נעים... אחד הבחורים אסף אותן מהשולחנות והניחן על אדן החלון מתוך כוונה להראותן למחרת לגאון רבי אלחנן משה קונשטט זצ"ל, מראשי הישיבה, ולבקש ממנו לדאוג לכך שמקרה כזה לא יחזור על עצמו פעם נוספת.

"אך בפועל הדבר פרח מזיכרונו של אותו בחור. רק למחרת, ביום ראשון בשעת הצהרים, הוא נזכר מהביצים של שבת, ורץ לחדר-אוכל כדי לקחתן ולהראותן לרבי אלחנן. אולם כשבא לחדר-אוכל הוא נוכח לראות כי הביצים לא מונחות שם. הוא פנה לאדון רוט, שהיה האחראי על המטבח, ושאלו: 'היכן הביצים?' והלה השיב בטבעיות: 'העובדים הכינו מהן סלט לארוחת ערב הקרובה...' הבחור הזדעזע מעצם הרעיון. הן היה זה בעיצומו של הקיץ החם והלוהט, והביצים היו מונחות בחלון במשך כל הלילה, ואף עוד קודם לכן ספק גדול אם הן היו טריות וכשירות למאכל... הוא הלך וכתב מודעה בפתח חדר-האוכל, על דעת עצמו, שהכל ידעו כי הסלט שמוגש הערב בארוחה, הוכן מהביצים ששהו אמש כל הלילה בחלון, ושומר נפשו ירחק מהן... 'המקרה עורר תסיסה רבה בקרב הבחורים. אחד מהם אף לקח את החוק לידיו, ועשה מעשה שלא יעשה. הוא אסף את סלט הביצים מהשולחנות לקערה אחת גדולה, ובעזות מצח שפך את תכולתה בפתח משרדו של אחד מרבני הישיבה... והישיבה כולה רעשה וגעשה. 'למזלו 'הטוב' של אותו בחור, חלף רבי גדליה במקום בדיוק באותה שעה, והבחין במעשהו. ליבו של הבחור החל לפעום בחוזקה כאשר הבין שנגלה קלונו, והיה בטוח כי עתה יקבל נזיפה חמורה מהמשגיח. אך רבי גדליה שהכיר את הבחור ידע כי הוא בחור איכותי וטוב בלימודו

ובהתנהגותו, ובדרך כלל הוא נוהג כראוי.

עקב כך שיער כי היתה כאן מעידה חד-פעמית שלו שנבעה מחוסר שליטה על מידת הכעס שנתגברה בו באותו רגע, ולכן ניגש ואמר לו בחיך: 'אני רואה עליך שאתה בחור מאד אכפתי מטבעך. אתה דואג לחברים שלך ואכפת לך שיהיה להם טוב. נו, אם כך, לך אל 'אוצר הספרים' של הישיבה ותראה איזו עזובה שולטת בו. לדוגמא, יש שם כוס עם שיירי תה העומדת באותו מקום בלי תזוזה כבר קרוב לחודשיים. אולי תתפוס יוזמה ותשתמש עם האכפתיות החיובית שלך לטפל ב'אוצר', לשכללו ולטפחו'...

"זו היתה תוכחתו המקורית והמחוכמת במקרה הזה. לא גערה חמורה וחריפה, לא הטפת מוסר נוקבת, אלא תוכחה ו'עקיפה' חכמה ומעודנת שחדרה לו לבחור הישר ללב. כך הוא ניצל את מעשהו השלילי כדי לכוונו ולזרוז, לפעול ולהשתמש באותן תכונות באופן החיובי'.

דוגמא נוספת להנהגה כזו שמענו מתלמיד נוסף, רבי פנחס שלמה קוגל, ר"מ בישיבת 'קרית מלאכי':

"היתה תקופה שרבי גדליה ראה שאני 'מתחזק' באופן כללי ברוחניות, והוא חשש שיהיו כאלה מחברי שמתוך קנאה או קטנות דעת 'קררו' אותי וירפו את ידי, וביקש להכין אותי נפשית לכך. הוא קרא לי לשיחה ואמר לי כך: 'אני נוכח שאתה מתחזק ומתעלה בתקופה האחרונה, אבל אני יודע מה יהיה עוד מעט, יגיעו כל החברים שלך, שלוחי היצר, ויאמרו לך בלעג: 'הא! הגם שאול בנביאים?! הנה גם קוגל נהיה לנו צדיק!'... ובכן מה תעשה אז? אתה הרי בטבע יודע להתעקש ולעמוד על שלך, ואם כך עליך להתקומם מולם במלוא העוז והגבורה ולומר להם בפה מלא: 'נכון! אכן נהיית צדיק. וכי אסור לי להיות צדיק?'... וכפי שרבי גדליה שיער כך היה. לא עבר זמן עד שבאו ללעוג לי על הרצינות והצדקות ש'תפסתי', וכפי שהורה לי להשיב כן השבתי. תשובה זו בנוסף לכך שגרמה לחברי לחדול מלעגם, היא גם העניקה לי הרגשה נהדרת של בטחון בצדקת דרכי, ותחושות של התעלות וסיפוק, שהועילו לי רבות בהמשך דרכי הרוחנית'.

"ככל שהתבגרתי והעמקתי בהדרכה ובעצה שיעץ לי, סיים הרב קוגל, 'הבנתי יותר ויותר את החכמה הגדולה שהיתה טמונה בדבריו. הוא בעצם לקח את יצר ההתרסה הטבעי שלי וניתב אותי להשתמש בו בכיוון חיובי, בכיוון של עליה, ודבר זה קידם אותי המון'.

תגובות ותוכחות מחוכמות ומדודות

אחד מותיקי התלמידים, הרה"ג רבי עזרא צ'ולק זצ"ל, תלמיד הישיבה בשנים תש"ה - תש"ו ומחנך ותיק בתלמוד תורה 'זכרון מאיר' בבני-ברק סיפר על תוכחה מעודנת וחכמה שהשמיע כלפיו בלשון מתונה ונעימה ואף מבודחת קמעא. הוא נעדר פעם מאחד מסדרי הישיבה. למחרת התקרב רבי גדליה לעברו בבית-המדרש, ואז נעצר לפסק זמן של מחשבה והרהור, כמנהגו לעיתים קרובות. לבסוף הוא ניגש אליי ושאלו בחיך על פניו: "עזרא! איך אתה מרגיש?". "ברוך השם טוב! מדוע המשגיח שואל?" - שאל רבי עזרא. "הלא אתמול לא באת לסדר?"! - אמר לו רבי גדליה כמתפלל, והמשגיח: "אולם אני מניח שאם לא באת כנראה היה זה מחמת שלא הרגשת טוב"... והמשגיח

"בסופו של דבר, הוא הבין שאין ברירה, והיה לוקח חתנים 'בעיניים עצומות' כפשוטו ממש. הוא היה יושב לשיחה עם הבחור המוצע, ולא מביט בו בכלל! עד אחרי שסגרו את השידוך ושתו 'לחיים' הוא לא הסכים לראות את הבחור, מתוך ידיעה שברגע שיראה אותו הכל עלול להשתנות

הסופר הרב יקותיאל יהודה גנזל מספר על הסבא הגדול הגה"ח רבי אברהם גנזל זצ"ל, ועל החוש המיוחד שהיה לו להסתכל בפני אדם ולדעת את קורותיו.

מאת: יוחנן וסרמן

הכתבה הזאת התחילה בטור מיוחד שנכתב לפני כשבועיים ע"י הרב יקותיאל יהודה גנזל בעיתון 'המבשר' טור קצר שתפסה את עיני, והחלטתי שחייבים לשוחח עמו. הנה לפניכם כמה ציטוטים מהטור

'חווית הילדות והנערות שלי, היתה שונה מאד. גדלתי בצילו של סבא שכולם היו חשופים בפניו. סבי, הגאון החסיד רבי אברהם גנזל זצ"ל (אשר מוכר ללא ספק לרבים מבין הקוראים), מי שהוכר גם כמחבר 'הסידור המבואר', זכה למתנה מיוחדת מן השמים: להיות בקי באופן מבהיל בחכמת היד ובחכמת הפרצוף.

וכל מי שחלף על פניו, נעשה חשוף לגמרי. סבא זצ"ל היה מביט עליו בעיניו החודרות ויודע עליו הכל, כולל הכל. בשנים בהן שימש כמשגיח רוחני בישיבת צאנז בירושלים, היו הבחורים מכסים את מצחם בכובעם, כדי להסתתר מעיניו הצופיות (לא שזה עזר להם הרבה...) ובצילו של איש ענק זה, צדיק נשגב ותלמיד-יחכם בעל שיעור קומה בלתי נתפס, גדלתי וצמחתי. על ברכיו.

החלטנו לשוחח עמו, והשיחה היתה מרתקת:

את שנות הילדות שלו, עשה הסופר הרב יקותיאל יהודה גנזל, בצלו של הסבא הגדול הגה"ח רבי אברהם גנזל זצ"ל. כיום, עשור לאחר פטירתו, מעלה הנכד זיכרונות.

"סבא זצ"ל גר בירושלים ברח' נחמיה 7", הוא מספר, "אנשים רבים הכירו את הכתובת הזאת, כי היה סוג של יועץ מיוחד במינו. 'נתחיל מזה שהוא היה אדם שלא דיבר אף פעם שיחה בטלה. הוא תמיד היה עסוק בתורה, תפילה או בגמילות חסדים.

"הוא היה גאון בתורה, הוא היה משתפך בתפילה, אבל החלק הזה, של הגמילות חסדים, היה נעשה בצורה מאוד ייחודית. היתה לו יכולת מאוד מיוחדת לזהות אנשים ולדעת מה עובר עליהם, כשרק היה מסתכל עליהם. הוא היה בקי בחכמת הפרצוף ובחכמת היד, וכמו כן ידע גם את חכמת הגרפולוגיה. בנוסף הוא גם הבין בשמות ובמזלות התלויים בשעת הלידה.

"כשהיו באים אליו להתייעץ, הוא היה משלב את כל הידע הזה יחד: מביט על היד, מסתכל על פני המשווח עמו, מעיין בכתב ידו, מחשב את המזל בשעה בה נולד ואת האותיות שבשמו ו... מנפיק

דיאגנוזה מדויקת להפליא.

"אבל הכל התחיל הרבה שנים קודם לכן, כשסבא עוד לא נולד בכלל... ואני אספר את הסיפור כפי ששמעתי אותו מסבתי תבלחט"א, אמו של אבי מורי שליט"א, ואשת חבר לסבא רבי אברהם זצ"ל.

"כשאמא שלה, הרבנית נחמה שטיינברג עליה השלום היתה נערה צעירה, התגורר בסמוך אליהם יהודי שהיה מצורע ואף אחד לא העז להתקרב אליו. היא מאוד מאוד ריחמה עליו ולכן היתה מקפידה לדאוג לו ולהביא לו אוכל ושתיה. כל יום היא היתה מקפידה להגיש לו את האוכל, במשך תקופה ארוכה.

"ויהי היום, הנערה גדלה והיתה לאיש. ביום החופה שלה היא התכוננה בלב שמח לקראת שמחת הנישואין, אמרה תהילים, שפכה את הלב לפני בורא עולם, והחלה להתכונן בהכנות האחרונות לפני החתונה כולל לבישת שמלת הכלה.

"ואז, כשהיא עצמה כבר היתה מוכנה לצאת למקום בו צריכה החתונה להתקיים וכל בני הבית עושים את ההכנות האחרונות, היא נזכרה... המצורע! היא שכחה לגמרי לדאוג לו, ובשל כך הוא יישאר היום רעב.

"היא מאוד התלבטה מה לעשות. הזמן מאוד דוחק, היא כבר לבושה בשמלת כלה, אבל איך אפשר להשאיר יהודי רעב? 'וכך, בהחלטה של רגע, היא צררה כמה דברי מאכל בפיסת בד,

אבל הוא לא הפגין החוצה שום דבר מכל מה שעובר עליו. הוא ענה לכל האחד בחביבות ובחיוך, וכשהגיע הביתה הוא היה כמעט קורס באפס כת.

"היו כמה וכמה מקרים של אנשים שבאו אליי כי לא נפקדו בילדים רח"ל, וסבא היה אומר שאם יוסיפו אות אחת או שם מסוים לשמו של הבעל או לשמה של האשה, הם ייפקדו וכך אכן היה.

"גם בישיבת צאנו בירושלים, בה כיהן כמשגיח, ידעו הבחורים שהמשגיח יודע עליהם הכל ואי אפשר להסתיר ממנו דבר. חלקם היו מהלכים בישיבה כשהמגבעת שלהם מכסה את מצחם, הם חשבו שאולי הוא רואה דרך המצח, אבל זה לא ממש עזר להם.

"עם זאת, דרכו היתה שהוא לא עשה שימוש בידע שהיה לו, אלא רק כדי לעזור לאנשים. אני עצמי הייתי מסתובב אצלו המון, והוא אף פעם לא העיר לי שהוא רואה עליי שעשיתי כך או כך. עם זאת, ביום שבו היתה לי מריבה עם חבר, הוא היה פתאום מתחיל לדבר איתי על הנושא של ויתור ושל בין אדם לחברו, ביום שבו התעצלתי לקום בבוקר, הוא היה מדבר איתי על החשיבות של השכמת הבוקר וההתגברות כארי לעבודת ה'. הכל היה בדרכים עקיפות ובנעימות גדולה, לא בצורה של גערה או התנצחות חלילה.

כבחור צעיר הייתי יושב, שם, בבית ברחוב נחמיה הירושלמי, ומביט.

הייתי רואה עוד ועוד יהודים, עשרות ומאות (ביניהם רבנים חשובים ונשואי פנים) שנכנסו אליו לחדר וסגרו את הדלת בעדם. מבקשים עצה פלאית, ומקבלים אותה, שלא על מנת לקבל פרס. והייתי משתוקק לדעת גם, להיות בקי בחכמות הקבלה פותחות העיניים.

יותר מפעם אחת הפצתי בסבא שילמד אותי את החכמות המופלאות הללו (אפילו גנבתי לו שנה אחת את האפיקומן וביקשתי בתמורה: לראות עתידות. לא קיבלתי את מבוקשי). אבל תמיד סבא היה מבהיר לי, מנסיונו הקשה ומליבו הדואב, שהרבה יותר קל ונכון לעבוד את הבורא בתמימות, מבלי לראות עתידות, מבלי לדעת מעבר למה שעניינים פשוטות רואות.

גם אמר לי שעדיף לא לדעת כל כך הרבה. הוא אמר שזה לא בריא לאדם לדעת יותר מדי על אנשים אחרים.

"דוגמה מעניינת לכך אפשר למצוא בשידוכים של הילדים שלו. כשהוא אירס את בנותיו, בעיקר הצעירות יותר, הוא התקשה מאוד למצוא להם בחור מתאים. כל הצעה שהציעו, גם אם היא היתה הטובה ביותר, לא יכלה להתאים. הוא ישב מול הבחור המוצע, וקרא אותו כמו ספר פתוח! הבחור הזה נוטה לכעוס, הבחור הזה נוטה לעצלנות, ההוא יש לו כישרונות חלשים, וזה יש לו סכסוך מר עם ההורים שלו. איך אפשר לקחת אותו כחתן לבת שלך כשאתה יודע עליו דברים כאלו?

"בסופו של דבר, הוא הבין שאין ברירה, והיה לוקח חתנים 'בעיניים עצומות' כפשוטו ממש. הוא היה יושב לשיחה עם הבחור המוצע, ולא מביט בו בכלל! עד אחרי שסגרו את השידוך ושתו 'לחיים' הוא

ויצאה לרחוב, עם השמלה הלבנה שלה, בריצה מהירה לכיוון ביתו של המצורע, סידרה את הבית ונתנה לו אוכל כדי שלא יישאר רעב. כמובן שזה היה מאוד חריג, כלה שצועדת כך ביום החופה שלה עם השמלה בחוצות העיר, אבל יהודי רעב!!!

"לימים היא סיפרה לבתה, סבתי שתחי', שכשהיא צעדה ברחוב, בחזרה מביתו של היהודי המצורע, היא הרגישה שמהשו השתנה בה. היא מסתכלת על אנשים ויודעת עליהם דברים שקודם לכן לא ידעה. רק מראיית פניו של אדם היא יכולה להסיק אם הוא נשוי, אם יש לו ילדים, מה מצבו הכלכלי, האם הוא סובל מכאבים, אם הוא שמח ומאושר או שיש לו דאגות רבות...

"הכח הזה הלך והתעצם, ועם הזמן למדו כולם להכיר בכך, והיא הפכה להיות כתובת לאנשים רבים שבאו להתיעץ.

"סבי זצ"ל, למד את החכמה הזאת ממנה, מחמותו, כאשר בד בבד הגיע לעוד מקורות נעלמים מהם שאב את הידע העצום בחוכמת היד ואת הסוד הגדול של חוכמת השמות, המסורה ליחידי יחידים בכל דור ודור.

בהמשך החלו לנהור אליו רבים, כולל רבנים חשובים. "סבתא שתחי' מספרת שפעם, בעת שאמה היתה בביתה, הגיע רב חשוב ומפורסם להתיעץ עם בעלה, סבי זצ"ל. מנהגה של סבתי היה שכאשר באה דמות רבנית חשובה, היא היתה מכינה כוס קפה ומכניסה לחדר בו ישב סבא.

"הפעם, כשבאה להכין קפה, עצרה אותה אמה: "הוא לא שותה קפה", היא אמרה על הרב אותו כשנכנס הביתה. "תכיני לו כוס שוקו!".

"סבתא נדהמה. מי מכין שוקו לאורח מבוגר? מדובר ברב חשוב, זה לא נעים להגיש לו שוקו חם...

"אבל אמה שלה אמרה לה בביטחון מלא שהוא שותה דווקא שוקו, וסבתא ידעה שעם אמה שלה אי אפשר להתווכח בכאלו דברים. היא יודעת מה היא אומרת.

"ואכן, היא הכינה כוס שוקו והכניסה לחדר עם כמה עוגיות. הרב הנכבד השתומם: "הגם רעייתך בנביאים", שאל את סבא, "או שאולי אתם רמזתם לבני הבית שיכינו לי שוקו. אני סובל מאלרגיה לקפה ואיני יכול לשתות קפה בשום אופן, המשקה שלי הוא שוקו, אבל מאחר ובדרך כלל זה משקה לילדים בלבד, אני לא מספר לאיש... זאת הפעם הראשונה שמישהו באמת מגיש לי שוקו...".

בעיניים עצומות

"הכח המיוחד הזה שהיה לו", מספר הנכד, "היה לשם דבר. אני זוכר שליוויתי אותו מהבית לבית הכנסת. היה זה מרחק הליכה קצר מאוד, אבל זה נמשך חצי שעה כי אנשים ניגשו כל הזמן, הגישו את כף היד וביקשו ייעוץ. סבא לא היה גובה תשלום עבור הייעוץ, והיו אנשים שהרגישו שזה פשוט 'בל תשחית' לעבור לידו ולא לקבל עצה טובה.

"לא פעם הוא הרגיש מאוד רע. הוא היה אדם חולה לב, וכשאנשים עיכבו אותו היה לו מאוד קשה, הוא היה חייב להגיע הביתה ולנוח,

"סבא שוחח עמו עוד קצת, עד שראה שהאברך רגוע ושלו, ולאחר מכן שילח אותו לנפשו לחיים ולשלום, כשבלב שלו אין שמץ של חשש מפני העתיד לבוא עליו בקרוב".

הסידור המבואר

"פעם סיפר לי סבא, שבהזדמנות כלשהי, כשהוא נכנס כדרכו מימים ימימה אל קודש הקודשים, הרבי הקדוש ה'שפע חיים' מצאנו זצ"ל, שאני זכיתי להיקרא על שמו, ביקש ממנו הרבי באופן חריג מאוד שיביט בכף ידו ויענה לו על חמש שאלות שהוא מעוניין לקבל עליהן תשובה באמצעות חכמת היד והפרצוף. סבא לא סיפר לי מה היו אותן חמש שאלות, אבל עצם העובדה שהרבי שאל אותן, מעניינת מאוד כי מי שהכיר קצת את ההתנהלות בצאנו יודע שהרבי זצ"ל לא היה מסוג האנשים שהיית מצפה שהם יבקשו תשובות לפי כף היד וכדו'. הוא היה מאוד רחוק מכל מה שקשור למיסטיקה וכדו', ובכל זאת..."

"באופן כללי סבא היה דבוק ברבי ה'שפע חיים' באופן מיוחד במינו. הוא לא אז בלי לשאול ולהתייעץ, והיה מקושר אליו בלב נפש. הרבי גם היה זה שהכניס אותו לעולם החינוך, כשסבא עדיין היה נער לפני הנישואין, כבר העמיד אותו הרבי לשמש כר"מ ב'שיבת מהרש"ד' אותה הקים עבור בני עדות המזרח, בנתניה.

"ואי אפשר בלי להזכיר את מפעל חייו 'הסידור המבואר', שהוציא. היו לו בבית עשרות רבות של סידורים שונים, כולל סידורים עתיקים מאוד, כמו סידור רבי סעדיה גאון וכדו', והוא היה מעיין בהם רבות, לומד את כל הפירושים השונים של מילות התפילה, ולימים, כשהתפילה היתה שגורה על לשונו ובכל והפירוש היה בהיר לנגד עיניו, הוא פשוט התיישב לכתוב את 'הסידור המבואר' שהיה ראשון מסוגו, כמו כן כתב פירוש גם ל'זמירות המבואר' וגם להגדה של פסח. באותם ימים לא היה בית שלא היה בו את הסידור המבואר, זה היה ספר שנחטף בחנויות והביקוש היה מאוד מאוד גבוה. בהמשך יצאו לאור כמה פירושים נוספים, וסבא עזב את העיסוק בנושא כי באמת כבר היו חלופות טובות.

"כמו כן הוא ליקט במשך ימי חייו המון המון סגולות ממקורות שונים, וגם בדק מה עובד ומה לא עובד, ולבסוף חיבר אותן יחד לספר 'סגולות אברהם'.

"סבא גם הותיר אחריו ברכה, חומרים רבים שכתובים בכתב ידו, ושרטוטים שונים של כך היד וכדו', אבל האמת שעוד לא עברנו על זה בצורה מסודרת ויסודית, ואולי ביום מן הימים נשב על החומר הזה ונבדוק אם המטרה היתה שזה יודפס או שהיו אלו דברים שרשם לעצמו לזיכרון בעלמא".

ולמה אני מספר לכם את כל זה? כי חלפו עשר שנים מיותמות מיום הסתלקותו, בכסלו תשע"ג. וזעקה אחת שזעק בדמע הגאון רבי שלום אייזנברגר שליט"א, עונדה מחרישה באוזני: "עכשיו, אחרי שרבי אברהם גזל איננו, אין לנו כבר אל מי להגיע בשעת מצוקה בה אנו זקוקים ליעוץ ולעיניים צופיות. מכאן ואילך נפנה ישירות לבורא העולם לבדו, הטוב ומיטיב, הרחום והחנן".

לא הסכים לראות את הבחור, מתוך ידיעה שברגע שיראה אותו הכל עלול להשתנות.

"אחרי שכבר שתו 'לחיים' והשידוך נסגר על הצד היותר טוב, הוא הביט בבחור. עכשיו זה כבר אחרת לגמרי, הוא נטה למידת הכעס? לא נורא, הוא יתגבר! יש לו כישרונות חלשים? נו, אז מה? וכי לא מצאנו גדולי ישראל שהכישרונות שלהם היו חלשים? הרי הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, אם הוא החליט שהבחור הזה מתאים לנערה הזאת, איך אפשר להתווכח אתו על כך?".

"תכתוב צוואה"

"פעם יצא לי לראות מחזה נורא...", מספר הרב גזל, "לביתו של סבא נכנס אברך שפניו היו חיוורות כסיד! אפילו השפתיים שלו היו לבנות.

"אני הייתי ילד צעיר מאוד, כך שהוא לא ייחס חשיבות לזה שאני רואה ושומע, והיה בטוח שאני ממילא לא מבין כלום, אבל הרעד שאחז בכל גופו היה כל כך חריג, כך שכל המחזה הזה נצרב חזק מאוד בזיכרון הצעיר שלי.

"התברר שהוא שוחח עם כמה חברים על הנושא של חכמת היד, והיה ביניהם אחד שקצת למד את התחום ויודע לזהות מהו 'קו החיים', איפה 'קו הפרנסה', והיכן ממוקם 'קו האושר'.

"כשהגיש אותו אברך את ידו לחבר, בחן הלה את כף ידו ונבהל מאוד... הוא עצמו התחיל להיחלץ וביקש שיגיד לו מה הוא רואה באופק, למה הוא נבהל כל כך, החבר ניסה להתחמק אבל בסופו של דבר נאלץ לומר את האמת..."

"ידידי", כך הוא אמר לאברך המפחד... "אתה רואה? זה 'קו החיים' שלך. תסתכל. הוא מאוד מאוד קצר. אני במקומך הייתי כותב צוואה..."

"אותו אברך כמעט התעלף רק מהבשורה הקשה שנחתה עליו. בעודו מנסה לחשוב מה לעשות, פנה אליו חבר אחר ואמר: "אל תהיה בטוח. כדאי שתלך לרבי אברהם גזל. הוא יגיד לך אם זה נכון או לא".

"עכשיו נכנס אותו אברך כרוח סערה, רועד מפחד, חיוור ושואל את סבא כמה זמן נשאר לו לחיות..."

"סבי העיף מבט בכף ידו של האברך, וחיך בביטול... "אה... נכון, קו החיים שלך מאוד קצר... מעניין..."

"האברך נחרד עד עמקי נשמתו... "מה מעניין? הוא שאל בחרדה, זה מפחיד! כמה זמן נשאר לי לחיות?"

"אבל סבא המשיך לחייך, כדי להרגיע אותו, והסביר לו שאין לו סיבה לחשוש. "הקווים שעל כף היד נמדדים לא רק לפי האורך או העובי שלהם. יש פה עוד הרבה מאוד דברים שצריך לקחת בחשבון, אל דאגה ידידי, אתה לא הולך למות בקרוב. לפחות לא לפי מה שאפשר לראות על כך היד שלך, יש פה הרבה מעבר לכמה קווים והמצב שלך בסדר גמור. רק תגיד לחבר שלך שיפסיק להסתכל על כפות ידיים של אנשים ולספק השערות שמבוססות על טעויות. הוא סתם מלחיץ אנשים".

סיפר לי איש נאמן, ששמע מבניו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל כמה הנהגות יפות שהיה אביהם הצדיק מתנהג עמהם. אחת מהם בבקרים חורפיים קרים היה מחמם את בגדי הילדים על גבי התנור, ולאחר שהעיר אותם משנתם בנעימות ובנחת, הגיש לפניהם את הבגדים חמים ונעימים, כדי שיחושו בחמימות ובנעימות בראשית יומם

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על כמה השקיעו הדורות הקודמים בצאצאיהם

"וְעַתָּה כְּבֹאֵי אֶל עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנְעֵר אֶינְנוּ אֶתְנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ"
(בראשית מ"ד, ל')

ידוע הרמזו בספרי קודש בפסוק זה, על דרך החינוך. 'ועתה כבואי אל אבי' שבשמים, לאחר מאה ועשרים. 'והנער איננו אתנו', אלו הם הנערים הילדים תינוקות של בית רבן, שאנו מחוייבים בחינוכם על דרך הישר, ואם חלילה אין הנער הולך איתנו בדרכי התורה והמצוות, הרי כל האחריות מוטלת על כתפינו! הוא מפרש סיבת חובה זו, מחמת: "ונפשו קשורה בנפשו", נפש הנער קשורה בנפש אביו, והוא מצפה ומשתוקק תמיד לקרבת אביו ואהבתו אליו. הוא קובע את כל דפוס חייו לפי מה שלמד וראה אצל אביו. לפיכך עתיד האדם ליתן את הדין אם אין הנערים ממשיכים בדרכו אל אביהם שבשמים.

אולם הארועים הנאה שבאחד התלמודי תורה בירושלים עיר הקודש רעש וגעש באווירת שמחה. היתה זו החגיגה הגדולה של חתני "חומש-סעודה", הנערכת מדי שנה בצורה מפוארת ובעסק גדול, כמנהג היפה שנפוץ בשנים האחרונות.

אחד מרבני ירושלים שהוזמן להשתתף בשמחה ולשאת בה מדברותיו, לרגל שמחת נכדו שהיה בין חתני השמחה, הגיע אל המקום בלווי נהגו האישי. נהג זה היה אחד מאלה שנפלטו, לדאבון לב, לרחובות קריה, הרב הצדיק שכר את שרותיו בהסעתו ממקום למקום, בנסיון לקרבו אל היהדות בדרך עבודתו עמו.

בתום הארוע המפעים, שהוכתר בהצלחה גדולה בסיעתא דשמיא, כשיצא הרב אל הרכב לשוב לביתו, רואה הוא על פני הבחור, הנהג - המלוה, סערת רגשות הגובלת בבכי. שאל הרב את הבחור ברוב חיבה, שמה אין הוא חש בטוב, ומה זו ההתרגשות הגדולה. אמר הבחור: "ברוך השם חש אני בטוב, וכבר יוצאים אנו לנסיעתנו, אבל נרגש אני מאד ממראה חתני שמחה, הילדים הטהורים שפניהם מפיקות קדושה וזוהר. וכראותי את נכד הרב ניגש לקבל החומר עם הכתר המבהיק שעל ראשו, והחיוך המלא תום וחתן על שפתותיו, התעורר לבי בקרבי. הרהרתי לעצמי שאם היו עורכים גם לי כזו "חומש-סעודה", לא הייתי מגיע לאן שהגעתי... זה היה מחדיר בי אהבת תורה ויראת שמים אין קץ!

וללמד על הכלל כולו יצא, שנלמד מטיב עובדה זו, עד כמה חשובה

היא מסיבת "חומש-סעודה" לילדי התלמוד תורה. וכן שאר המסיבות שאנו משקיעים ועורכים לילדי תשב"ר, אם הן לכבוד 'סיום מסכתא' או שאר ארועים הנהוגים בימינו בתלמודי תורה, שיש לערכם בתפארת הרצויה, כלי להחדיר בלב התלמידים אהבת תורה.

סיפר לי איש נאמן, ששמע מבניו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל כמה הנהגות יפות שהיה אביהם הצדיק מתנהג עמהם:

האחת: בכל שבת, אף כשהיו אורחים חשובים מסובים על שולחנו, את ילדיו הושיב לידו, ולא הרחיקם ממנו אל קצה השולחן. הוא הראה להם חיבה נעימה כל עת הסעודה, שלא יחשבו שאינם חשובים אצלו.

השנית: בבקרים חורפיים קרים היה מחמם את בגדי הילדים על גבי התנור, ולאחר שהעיר אותם משנתם בנעימות ובנחת, הגיש לפניהם את הבגדים חמים ונעימים, כדי שיחושו בחמימות ובנעימות בראשית יומם.

השלישית: כאשר בני המשפחה בחדשי הקיץ להנפש בהרים, כנהגו באמריקה, מחמת החום הכבד השולט בעיר, והיו מביאים לפעמים אל כפר הנופש כמה מתקנים למשחקי הילדים, או חמור לרכיבה וכדומה - היה רבי משה יוצא בכבודו ובעצמו עם ילדיו

המשך בעמוד 30

והנה למול עיניי נראה יהודי הדור פנים, הנושא יחד עם ילדיו ספה גדולה וצועד עמם אל עבר פינת הרחוב, שם הבעירו אש והשליכו אותה אל תוך הלהבות. מחזה בלתי שגרתי בעליל. "מיהו בעל המעשה?", התעניין האחד הבא לגור, ונענה כי זהו רב הקהילה בכבודו ובעצמו. ה"שלוש עליכם" והמפגש הראשון שלו עם הרב, והקהילה בכלל...

על התיקון והשריפה ו'מבצע השעטנז' הגדול של הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל

"לְכֶלֶם נִתֵּן לְאִישׁ חֲלִפוֹת שְׁמֵלֹת" (בראשית מ"ה, כ"ב)

בעיירה נתיבות נפתח מפעל לייצור חליפות. המנהל ביקש אישור ופיקוח לכשרות החליפות מחשש שעטנז, וראש הישיבה הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל הפנה אותו לרב הקהילה דאופקים. רבי שמשון יצר קשר עם אברך פלוני מבני קהילתו וביקש כי יאות לשמש כמשגיח הכשרות במפעל, אבל הלה הציב תנאי: אין הוא חותם על אישור הכשרות בלעדיו. "מוכן אני להיות המשגיח בפועל אבל את ה'הכשר' - הרב פינקוס נותן", הצהיר. רבי שמשון זצ"ל ניאות לכך, ושניהם נסעו יחדיו למפעל לישיבת סיכום הפרטים מול בעלי המפעל.

באותו מעמד הרצה בפניהם רבי שמשון בהרחבה על האופן שבו הוא רואה את תפקיד ההשגחה והענקת אישור הכשרות המבוקש. כשהוא מקדים ואומר שנותן ההכשר והמשגיח, הם כבעלי המפעל, והמשגיח רשאי להיכנס לכל מקום ובכל עת שיחפוץ. כמו כן, אין להוציא לשיווק סחורה מן המחסן ללא אישורו של המשגיח, וכך גם בעת הגעת סחורה חדשה וכיו"ב.

ואמנם, החל מאותו יום ועד לסגירתו כעבור שנתיים שימש אותו אברך כמשגיח במפעל, על פי הדרכתו הצמודה של רבי שמשון והמדיניות שאותה התווה. מכלל בד שהובא אל המפעל נלקחה דגימה, ורק לאחריה, משהוברר כי אין בו שעטנז, אושר קו הייצור לשיווק, והתפקיד דרש גם לערוך סיורים ולוודא שלא הוכנסו בדים חדשים בטרם עברו בדיקה קפדנית.

בניגוד למפעל מזון, אמר אז רבי שמשון, למפעל בגדים מוכן הוא להעניק חותמת כשרות, שכן בדים ובגדים לא ניתן להסתיר, והכול נעשה תחת עינו.

'מבצע' שעטנז

באותה תקופה, נהוג היה לחפות את כריות הספות והכורסאות בבד צמר, כשבמקרים רבים חלקה האחרון של תפירת הכיסוי נעשתה באופן ידני בחוט פשתן, שהוא חוט חזק במיוחד. מעטה העור והסקאי שכיום שכיח כל כך בתעשייה לא היה כל כך מקובל, וכך יצא שספות רבות היו נגועות בשעטנז, רח"ל.

ביום מן הימים נכנס רבי שמשון למעבדת השעטנז בבני ברק והציע את שירותיו כדי למנוע מכשול מהציבור, ובפיו תכנית מפורטת וסדורה: בתקופה האחרונה נודע כי ספות רבות נגועות בשעטנז, ואין הפרוטה מצויה בכיס כל אחד לשלם את שכרו של מומחה שיבוא במיוחד אל הבית לבדוק את כשרותן של הספות. מאידך, קשה להיטלטל עם ספה כבדה עד למעבדה, ונמצא כי בשל העדר אפשרות ויכולת, רבה המכשלה העלולה לפקוד כמעט כל בית בישראל.

- מה אפוא מציע מר? נשאל.

- "רצוני", השיב רבי שמשון בפשטות, "שעובדי המעבדה יפקדו בעצמם את הבתים ויבצעו את הבדיקה בספות, ואני אממן את המבצע כולו מכיסי".

אמר ועשה. יומיים לאחר מכן פורסמה על ידו מודעה ביומון החרדי המבשרת על האפשרות לבדיקת ספות משעטנז, במחיר סמלי. ואכן, הודות ליזמה הבלתי שגרית, נבדקו בבני ברק ובסביבותיה עשרות ספות. רבות מהן נמצאו אסורות בשעטנז, והיושבים עליהן עברו בכל פעם על איסור כלאיים. מחריד.

רבי שמשון שאדיר היה חפצו לעשות את המצוה בגופו ולאפרושי

מאיסורא, לא הסתפק בנשיאות העול הכלכלי אלא שימש בעצמו כנציג המעבדה ופקד בתים לשם בדיקת הספות.

הצער, התיקון והשריפה

מה היה הרגע למלאכת קודש זו?

הסיפור כולו החל יום לפני ה"שריפה" באופקים.

שריפה של מה ועל מה?

בתקופת מגוריו בתפרח שימשה את הרב וביתו, ספה 'אלטע שמאטע' (מיד שנייה), שנאנקה אמנם בדומייה כל אימת שהתיישבו עליה, אבל בשביל מושגי העולם הזה של רבי שמשון וביתו, היה בה די והותר. משעברו להתגורר באופקים נטלו אותה יחד עמם אל הדירה החדשה. היא הצליחה לשרוד את טלטולי הדרך ולהמשיך לשמש לתעודתה, אולם ביום לא בהיר התגלה להוותם כי יש בה שעטנו, צמר ופשתים יחדיו.

ההלם והצער היו גדולים, והחל מאותו יום זרמו בעורקיו נהרות של עשייה, שגם הם לא הצליחו לכבות לגמרי את הכאב, אבל מזור של תיקון היה בהם. תגובתו הראשונה עם גילוי המכשול היתה הוצאתה מביתו של רשות הרבים, וכך נישאה הספה אל רחוב העיר והועברה באש.

"היתה זו שעת דמדומי חמה", מספר ת"ח פלוני שבדיוק באותה עת בא עם בני ביתו ומיטלטליו להתגורר בקהילת אופקים. "הגעתי בתוך רכב ההובלות, והוא חנה סמוך לבנייני הקהילה - והנה למול עיניי נראה יהודי הדור פנים הנושא יחד עם ילדיו ספה גדולה וצועד עמם אל עבר פינת הרחוב, שם הבעירו אש והשליכו אותה אל תוך הלהבות". מחזה בלתי שגרתי בעליל. "מיהו בעל המעשה?" התעניין האחד הבא לגור, ונענה כי זהו רב הקהילה בכבודו ובעצמו. "השולם עליכם" והמפגש הראשון שלו עם הרב, והקהילה בכלל...

רוכש התמחות

רבי שמשון לא מצא נוחם לנפשו באותה מדורה, אלא פעל במלוא המרץ ואף הפעיל אחרים לשם החדרת המודעות לבדיקת שעטנו. יזמה שהצילה רבים - ועודנה מצילה - מן האיסור החמור עד עצם היום הזה.

הוא אף הגדיל לעשות ועלה לירושלים לביתו של מומחה בתחום, על מנת לרכוש מומחיות וניסיון בגילוי שעטנו בבגדים, וכמו בנושאים אחרים, הצליח עד מהרה לרכוש לו ידיעה מקפת בתחום זה, הודות לכישרונותיו הברוכים, בצירוף יראת השמים הבוערת בעצמותיו משגגת הספה שהיתה למאכולת אש. כך הפך לבעל הבחנה חדה העשוי לגלות על אתר שעטנו בבגדים, ספות וכורסאות. מדובר היה ביהודים כשרים ואף בתלמידי חכמים שבבלי דעת נכשלו בחטא זה. "כלום בדקת את חליפת הצמר שלך?" היה שואל, ותכף מורה באצבע: "הנה כאן וכאן יש חשש שעטנו..."

מפקידה לפקידה, נכנס היה לביקורים מזדמנים במעבדה הבני-ברקית, על מנת להשתלם ולרכוש התמחות יתרה במלאכת קודש זו שהעמיס על כתפיו הכורעות משלל תפקידים תורניים, וגם כאשר

כבר נחשב ל'מומחה' הנושא, ראה לנכון מדי תקופה להתעדכן בגילויים נוספים בתעשייה המודרנית ההולכת ומתחדשת מעת לעת בצעדי ענק.

כך למשל, כאשר יובאו מחו"ל האוטובוסים הראשונים שמושביהם היו מרופדים בבד, שאל אותו אחד מתלמידיו: 'מה דינם לגבי שעטנו?' תשובתו היתה: 'אין בהם חשש, אבל תשוב ותשאל אותי מדי כמה חודשים'. זמן מה לפני פטירתו שאל אותו הלה שוב, ונענה בתשובה ש'אין שינוי'. משמע, כל העת דאג להתעדכן בתהליכי הייצור ולעקוב אם לא חלו עם הזמן שינויים המחייבים הערכה מחודשת.

קורס לבודקי שעטנו

באחת משיחותיו סיפר על קורס שעבר לשם התמחות בבדיקת שעטנו, וציין שאחת הבעיות הגדולות בתחום זה היא להבחין בין שני מיני בד השייכים לאותה 'משפחה'; פשתן - האסור בתערובת צמר, וקנבוס המותר בצמר, והדמיון הרב ביניהם מציב אתגר בפני העוסקים בבדיקה ומקשה על זיהוי המינים השונים, כמו גם על ההבדל בין פשתן למין אחר הדומה לו מאד ('-ראמי').

על כל פנים, במסגרת הקורס הלך עם אנשים נוספים ל'מכון לסיבים' מתוך הנחה ששם יוכלו להוסיף ולהשתלם במקצוע זה, ובמהלכו האזינו להרצאותיו של פרופסור שהיה הבכיר ביותר בארץ בתחום, אולם למעשה - סיפר - התברר לנו שאת כל מה שהיה לו ללמד, אנו יודעים זה מכבר...

והנה באחד מאותם ימים, היתה לפרופסור 'הפתעה מרעישה' עבור משתתפי הקורס. הוא השיג פיסה קטנה ועתיקה של בד פשתן מצרי בת שלושת אלפים שנה, שנשתמרה בפירמידות במצרים, מתוך הנחה - סיפר הרב - "שכולנו 'נתעלף' מהתגלית. אבל למעשה, ראינו שאין לו מה למכור ולחדש לנו, שכן אותנו עניין מה קורה בחליפות של היום, ולא באיזו חתיכת בד מהפירמידות. שאלתי אותו, הוסיף רבינו מניין לך שזהו אכן פשתן ולא מין אחר, השיב לי אותו פרופסור בערך בזו הלשון: 'במאמר מחקרי, גם אם נסיק שחתיכת בד זו היא פשתן, בעוד שלאמתו של דבר זהו בד 'יוטה' או כל סוג אחר - לא יקרה כלום ואף אחד לא יוכל להכחיש את תוצאות המחקר. אלא אם כן יערוך מישהו מחקר משל עצמו כדי לבדוק את נכונות מסקנותיו של המחקר הראשון ויכחיש אותו, או אז יהיו לנו שני מחקרים הסותרים זה את זה - ויהיה מעניין..."

"כלומר", מסכם רבי שמשון את ההתרשמות מהלך מחשבה זו, "שההתייחסות הבסיסית של חוקר היא שגם אם הדברים אינם אמיתיים ולא מדויקים - לא קרה כלום! ומי ילך לבדוק את העניין לעומקו? לעומת זאת, כאשר בודקים בגד משעטנו וקובעים שאין בו תערובת שעטנו בעוד לאמתו של דבר יש בו - הרי זוהי עבירה חמורה שנענשים עליה בגיהנום. מה רב אפוא המרחק בין 'האמת המדעית' לבין אמיתה של תורה שהיא כל כך גורלית עבורנו".

(קטעי מתוך הספר השמש בגבורתו)

בימיי הראשונים במגדל העמק של שנת תשכ"ח, לשם נשלחתי בהוראתו וציוויו של מורי ורבי, רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, עמדתי בפני שוקת שבורה: מחד היה רצון עז להנחיל את התורה, ומנגד היה קיפאון בקרב בני הנוער. קמתי וטסתי לצרפת לעמוד מקרוב אחר הקירוב האדיר של דודי היקר זצ"ל, שהיווה עבורי דוגמה חיה

רבה של מגדל העמק, הגאון הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א, על קירוב רחוקים ועל סיפורו הלא יאמן של גר-הצדק

"ירק אדמת הפהנים לא קנה" (בראשית מ"א, כ"ב)
וברשי"י: הכהנים - הכומרים

ואמר: "מעיד אני עלי שמים וארץ שזכיתי להכיר את בוראי דווקא מתוך חיפוש אחר האמת.

"בעוד אני נובר בספרים אחר תנועות השמים, גיליתי ספר קדמון יהודי בשם היד החזקה. כשעיינתי בדברי רבנו משה בן מימון בספר המדע עמדתי כמשתומם. כל מה שלמדתי והשתלמתי משך שנים באוניברסיטה, וקיבלתי עליו תעודות ודיפלומות - הכול כתוב שחור על גבי לבן על דפי הרמב"ם, שכתב לפני למעלה מ-800 שנה, כשעוד לא היו טלסקופים בעולם.

"לא מצאתי את נפשי והתחלתי לחקור אחרי הרמב"ם וחיבוריו. מתברר כי היד החזקה הוא שם של 14 חלקי ספרו. פתחתי את חלקו הראשון, הלכות יסודי התורה פרק א, והתחלתי לקרוא: 'יסוד היסודות ועמוד החוכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת הימצאו'.

"עצרתי משטף הקריאה ואמרתי לעצמי: אם מה שכתב הרמב"ם בספר המדע הוא אמת לאמיתתה, גם דבריו בהלכות יסודי התורה

"יישב נא כבוד הרב", מציע לי אברהם בן אברהם גר-הצדק וחושף בפניי את סיפורו הלא יאמן. "מקטנותי נמשך הייתי לאסטרונומיה. צבא השמים, כוכבי הלכת, הגלגלים והתנועות היו מזוני העיקרי. נברתי בספריות אחר הספרים המתעדים את מהלכי השמש והירח, הכוכבים והמזלות. זה היה ההובי שלי.

"המכשיר הזה", הוא מצביע על טלסקופ ענק שניצב בטבורו של הבית, "עולה יותר משני מיליון דולר". הוא הצמיד את המשקפת לעיניי, ובתוך רגע חשתי כמו הייתי נוגע בירח. בתוך כך סיפר לי כי ה-ס.י.בי.אס, אחת מרשתות התקשורת הגדולות ביותר בארצות הברית, לוקחת ממנו את נתוני מזג האוויר.

כך חי הכומר דאון קייץ' ליבסט כל ימיו בין שמים וכוכבים, עד שגילה את האמת.

לפני שהמשיך אברהם בתיאוריו, אמרתי לו כי הגר הראשון בתולדות עם ישראל היה גם הוא כומר, יתרו, שעליו נאמר בתורה פְּתַח מִדְּבַר מַה מִשָּׁךְ אֶת יִתְרוֹ לַיהוּדִים? אומר רש"י: "מה שמועה שמע ובא? - קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

יתרו עזב הכול, כי מסתבר ששמע שמיעה מיוחדת שלא שמעו אחרים. שהרי בקריעת יום סוף כתוב (שמות טו, יד) שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֶחָז יִשְׁבִי פְּלִשְׁתִּים. אם כן, אם כל העולם שמע, למה דווקא ליתרו נתייחדה השמיעה? מה הוא שמע שהם לא שמעו?

מבאר רבי אליהו דסלר זצ"ל בספרו מכתב מאליהו, שעל יתרו נאמר ש"לא הניח עבודה זרה בעולם שלא עבד אותה". מכך נראה בעליל כי היתה טבועה בו מידת האמת. הוא היה דורש ומבקש וכל ימיו תר ומחפש אחר האמת הנעדרת, ולכך ניסה אליל אחרי אליל.

מכיוון שדבר במידת האמת, זכה יתרו כי ה' יתברך השמיע לו את מעשי הנסים והנפלאות. ואולם שאר אומות העולם, שקר ענתה נפשם, ואף שלא ראו כל תוחלת בעבודה זרה, המשיכו ____ לכן לא זכו לשמוע את נסי הקב"ה.

כשמוע בן שיחי ר' אברהם את הדברים, הרים ידיו כלפי מעלה

אמת, ואני רוצה ללכת אחר האמת הזו.
"ברוך ה', גיליתי את האמת".

**כשעיינתי בדברי רבנו משה
בן מימון בספר המדע עמדתי
כמשתומם. כל מה שלמדתי
והשתלמתי משך שנים
באוניברסיטה, וקיבלתי עליו
תעודות ודיפלומות - הכול כתוב
שחור על גבי לבן על דפי הרמב"ם,
שכתב לפני למעלה מ-800 שנה,
כשעוד לא היו טלסקופים בעולם**

הקירוב של רבנו גרשון ורבי ישראל דוד ועמדתי כמשתומם. לא דיברו עמם על קירוב ולא על קום ועשה, אלא פשוט יישמו הלכה למעשה את מצוות ה' בהידור הגדול ביותר ובאהבת ישראל עצומה שפיעמה בקרבם. התלמידים, שהגיעו מבתים מסורתיים וראו דוגמה ואות, סמל ומופת ליראת השם, נשבו בקסמיהם ונותרו לשבת בחצרות בית ה'.

לא היה כל צורך לנסוע ברחובות ולחפש אחריהם - פשוט פתחו את השערים ונתנו לכל אחד להיכנס, ואלו הגיעו ונשארו, הציצו ונפגעו. ביקשתי מרבי ישראל שיבוא עמי ארצה ויעזור לי בימים הראשונים, והוא הסכים. הוא הגיע ועמד בראשות הישיבה בימיה הראשונים, וזכות הראשונים עומדת לו ולזרעו אחריו עד עולם.

מאז ועד היום הזה, קרוב ליוכל שנים, הגיעו אלפים של תלמידים, הציצו ונכוו, הסתכלו ונושעו - והכל בזכות אהבת ישראל ששולבה במסירות נפש של עזיבת הרפיון, חיבור אמיתי לתורה מתוך הכנעה וענווה.

(קטעים מתוך הספר אור השבת)

בימי הראשונים במגדל העמק של שנת תשכ"ח

הימים לאחר שנות הזוועה, ימי השואה האיזומה שכלתה שלישי מאחינו בית ישראל. בארמונטייר שבצרפת זרחה השמש מחדש, ותקומת ישראל פיעמה בלבו הגדול של רבנו גרשון ליבמן זצוק"ל. הוא הגבר שהקים עולה של תורה ויהדות בצרפת, והשיב נשמות לגופים שהיו בבחינת העצמות היבשות.

באותם ימים הרי גורל שלאחר תהפוכות עולם היה לצדו דודי היקר באדם, רבי ישראל דוד ניוויונר זצ"ל - חתנו של סבי רבי זלמן גרוסמן זצ"ל, והיה כולו איש של מסירות נפש.

העולם היה שומם, והם הבינו כי לא די להם בפליטים והשרידים שבצרפת. קם אפוא רבי ישראל דוד ונסע למרוקו ולעוד ארצות ערב, עד שהקים את קיבוץ הגלויות הגדול ביותר - ישיבת "בית יוסף" שבארמונטייר.

צלה של נובהרדוק סכך על הישיבה ומייסדיה. נובהרדוק הדגישה את שפלותו של האדם. "היצר הרע", היה אומר רבנו גרשון, "מרחיק את האדם מן האמת, אף מעוות כליל את מוחו, וזה הופך להיות עבד לרצונותיו. רק אם מבטל האדם את רצונו, הוא יכול להרים ראש נגד העולם והיצר".

והם הרימו ראש. קראו תיגר נגד היצר ותחבולותיו, נגד השטן ודרכיו. דבר לא עמד בפניהם כשיצאו להציל נפשות. קיץ וחורף, יום ולילה לא הפריעו להם בעבודת הקודש. הם משו נפשות רבות מבוץ החיים והכניסו אותן לשערי קדושה ואורה.

זכה רבנו גרשון וזכה רבי ישראל דוד, שעד היום תלמידים רבים ומשפחות רבות בישראל חבים להם את חייהם הרוחניים והגשמיים גם יחד. הם העמידו אותם על רגליהם, ביססו אותם באמונה ונטעו בהם נטיעות של שמחה ותקווה, אורה ויהדות.

בימי הראשונים במגדל העמק של שנת תשכ"ח, לשם נשלחתי בהוראתו וציוויו של מורי ורבי רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, עמדתי בפני שוקת שבורה: מחד היה רצון עז להנחיל את התורה, ומנגד היה קיפאון בקרב בני הנוער.

קמתי וטסתי לצרפת לעמוד מקרוב אחר הקירוב האדיר של דודי היקר זצ"ל, שהיווה עבורי דוגמה חיה. ראיתי מקרוב את פעולות

האזינו לתוכנית 'הפוח בל יום' בקו השיעורים של דרשו

כל הכתבות והתוכן משודרים להאזנה מדי יום מפי הרב אברהם פוקס

077-2222-666 שלוחה 31

"איך שטאם פון א חסידישע משפחה", מסביר לי הליטאי באידיש... אני בא ממשפחה חסידית, לכן אני שומר את המנהגים הללו... אבל ההסבר לא הניח את דעתי. "מה עם השטריימל? שאלתי... למה אתה לא חובש שטריימל? למה את נרות החנוכה אתה מדליק בחלון כמנהג הליטאים, ולא בתוך הבית כמנהג החסידים?"

את הילדים מחנכים לא עם הפה, לא עם הידיים, לא עם ספרים ולא עם שיעורי מוסר. את הילדים מחנכים עם הלב!

הרב עמרם בינעט

"וּנְפֹשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ" (בראשית מ"ד, ל')

הנושא שהכי מעניין הורים לילדים, הוא מטבע הדברים נושא החינוך. איך מחנכים את הילדים? אנחנו צריכים להיות תקיפים איתם? אולי לתת להם חופש פעולה ומרחב אישי? איך אנחנו יכולים לדעת מה היא הדרך הנכונה?

כמובן שכולם גם יודעים שהחינוך הטוב ביותר, הוא הדוגמה האישית. אתה יכול ללמד את הילד במשך שנה שלימה את הלכות נטילת ידיים לפרטי פרטים, זה לא שווה כמו פעם אחת שהוא רואה אותך, את אבא שלו או את אמא שלו, כשאתם נוטלים ידיים. אם הוא רואה שאתה נוטל ברישול ובלי לשים לב לפרטי ההלכה, לא יעזור שום דבר. הדוגמה האישית חזקה מכל.

ומידה טובה מרובה, ילד שגדל בבית שבו אף פעם לא נוטלים ידיים ברישול, שהנטילה תמיד נעשית מתוך מתינות ולפי כל כללי ההלכה, הילד הזה יטול ידיים כהלכה גם אם הוא ילמד את ההלכות רק פעם בכמה שנים. זה יהיה טבוע בדם שלו, הוא לא יצטרך כל כך הרבה שינון וחזרה כדי לדעת איך נוטלים ידיים בצורה נכונה ומדוקדקת.

עד כאן הכל טוב ויפה, לא חידשנו דבר. כל סדרת הרצאות בענייני חינוך מתחילה במושגי היסוד הבסיסיים הללו, וכל הורה שיש לו קצת אחריות, יודע שהוא צריך להקשיב לסדרות האלו ולקבל כלים שבאמצעותם יוכל לחנך את הילדים שלו בדרך התורה והיראה.

אבל אני רוצה להיכנס לנקודה קצת יותר פנימית בסיפור הזה, וזה משהו עמוק יותר מדוגמה אישית רגילה.

יש לי חבר ליטאי לכל דבר ועניין. הוא למד בפוניבז', הילדים שלו לומדים בישיבות ליטאיות, הוא לובש חליפה קצרה ו'כובע קנייטש', בשבת הוא גם מוסיף עניבה יפה לכבוד שבת קודש, ובשלושת הרגלים הוא לובש 'פראק' כמנהג בוגרי הישיבות הליטאיות.

אבל כשמגיע חג הפסח, יש לו הידור מיוחד. מצות מכונה לא נכנסות בבית שלו. בשום אופן! גם כשהוא מחפש שידוכים לילדים שלו, זה תנאי בסיס. אצלנו במשפחה מקפידים לאכול רק מצות יד, מי שמוכן לקבל על עצמו את המנהג הזה מוזמן, מי שלא... יש עוד

הרבה דגים בים. שיחפש שידוך במקום אחר. לא זו אף זו: אצלו בבית גם מקפידים שלא לאכול 'גיברוקטס', מצה שרויה. אין קניידלך בפסח, אין דבר כזה לאכול מרק עם חתיכות מצה בתוך הצלחת, מרחיקים המצות מכל סוגי הנוזלים, מרחק רב ככל האפשר.

אני מאמין שרבים מהציבור החסידי שקורא את הדברים לא מבינים על מה אני מדבר בכלל. נו, ברור! זה פסח! איך אפשר לאכול מצות מכונה בפסח? איך אפשר לאכול מצה שרויה? ה' ירחם!!! בל יראה ובל ימצא.

לעומת זאת, הקוראים הליטאיים או הספרדים שקוראים את הדברים, לא מבינים בכלל על מה אני מדבר. מה זאת אומרת לא לאכול מצות מכונה? רק בליל הסדר או כל שבעת ימי החג? ולא לאכול מצה שרויה זה אומר גם אחרי שטוחנים אותה או רק כשהיא שלמה?...

הפער בנושא הזה בין חסידים לליטאים הוא חזק מאוד, ולכן התפלאתי מאוד למה האברך הליטאי הזה, שומר בקנאות גדולה כל כך על המנהג שמקובל בעיקר בקרב החסידים...

"איך שטאם פון א חסידישע משפחה", מסביר לי הליטאי באדיש בניסיון להוכיח את טענתו... "אני בא ממשפחה חסידית, לכן אני שומר את המנהגים הללו... ההורים שלי היו חסידים, אני למדתי בישיבות ליטאיות ונהייתי ליטאי, אבל המקור שלי הוא חסידי, ולכן אני שומר את המנהגים הללו".

אבל ההסבר לא הניח את דעתי. "ומה עם השטריימל? שאלתי... למה אתה לא חובש שטריימל? למה את נרות החנוכה אתה מדליק בחלון כמנהג הליטאים ולא ליד המזוזה בתוך הבית כמנהג החסידים? למה נוסח התפילה שלך הוא נוסח אשכנז ולא נוסח ספרד? למה אתה לא עומד על כך שהילדים שלך יגדלו פאות ארוכות, ושילכו למקווה כל בוקר לפני התפילה? למה דווקא מצת מכונה ומצה שרויה זה 'בל' יראה ובל 'מצא' בבייתך, ואת כל שאר המנהגים שינית?

הוא חשב קצת ולאחר מכן ענה לי תשובה שנתנה לי שיעור חשוב לחיים: "אתה צודק. אצלנו בבית כן נהגו את כל המנהגים שהזכרת. אבל זה לא היה באותה רמה. חרדת המוות שהיתה נופלת על אבא שלי כשחתיכת מצה נפלה לתוך צלחת עם מרק, נחרטה בעצמות שלי. הצמרמורת שעברה בבשרו כשיצאנו לטיול עם המשפחה המורחבת ואחד מבני הדודים שלנו הציע לי, כילד בן חמש, לאכול מצת מכונה, עדיין גורמת לי להזיע עד היום כשאני רואה מצת מכונה בפסח.

"אני יודע שמצות מכונה הן כשרות למהדרין, אני יודע שכל החברים שלי, וגם רבותי, אוכלים מצת מכונה בלי שום בעיה, ולפעמים אפילו רואים בה הידור גדול יותר ממצת יד, אבל אני לא מסוגל להכניס את זה לפה. אני פשוט לא מסוגל!".

בדרך כלל נוהגים לומר, שיש בתים שבהם ילד שקופץ על הספה, זה דבר שגורם לשבירת כל הכלים ומצדיק תגובה מאוד מאוד נחושה של ההורים, לעומת ילד שלא אומר אמת, וזוכה להערה רפה של האבא.

אבל האמת היא שזה לא שחור לבן. גם בתוך המצוות שאנחנו מקיימים, גם בבית שהוא כן ערכי ושהדברים החשובים ביותר הם נושאים של קיום התורה והמצוות - גם שם אפשר לראות על הילדים שיצאו מהבית איזה סוג 'פרומקייט' היה שם. האם אצלם הקפידו מאוד על מנהגי הפסח, או אולי על תפילה במניין בכל מצב ובכל זמן.

בכל בית שמים דגש על דברים אחרים, זה דבר טבעי ונורמלי לגמרי. לכל אחד יש חיבור שונה למצוות השונות, יש מי שארבעת המינים הם הדבר הכי חשוב בשנה, ויש מי שלסיים את ספר התהילים בכל שבת זה עיקר העיקרים אצלו.

אלו וגם אלו ברוכים יהיו, וזוכים לחנך את הילדים שלהם לדברים טובים.

אפשר לראות את זה בחוש. אפשר לראות משפחות שבהן קמים מוקדם כי האבא קם מוקדם, וכך הוא החדיר בילדים שלו, שמי שישן אחרי השעה שבע בבוקר הוא עצלן נוראי. אפשר לראות משפחות שבהן מכבדים את השבת עם סוגים שונים של דגים וכדו', כי אצלם בבית ההורים היו נותנים חשיבות גדולה לכבד ולענג את

השבת בדגים או במאכלים אחרים. ההתנהגות של ההורים, במיוחד הדברים שההורים מייחסים להם חשיבות רבה, משפיעה על הילדים. זאת עובדה מוכחת! אנחנו צריכים להיות ערניים לעניין ולשים לב לכך. זה מאוד מאוד מחייב.

אבל יש כאן עוד נקודה חשובה, וכדי להבהיר אותה אני רוצה לספר סיפור:

היתה פעם קבוצה של חסידי קרלין, שנסעו לשבת או לחג בצל רבם, בעיר קרלין. בדרכם, הם נקלעו לעיר טשורטקוב, והם הבינו שהם יצטרכו להישאר בעיר עד אחרי השבת.

היה זה ביום רביעי או חמישי בשבוע, והחסידים היו מאוד מודאגים... הרי אצלם בקרלין המנהג הוא להתפלל בקול גדול, הם צועקים בתפילה מתחילתה ועד סופה, ממש צועקים בקול גדול, ואילו בבית הכנסת של הרבי מטשורטקוב נוהגים להתפלל במתינות ובטון רגוע ושלו. בלי לצעוק...

"זה לא יפה שאנחנו מגיעים לבית כנסת של רבי אחר, ומתחילים להשתלט להם על המקום ולצעוק בתפילה", אמרו החסידים בינם ובין עצמם... מצד שני, להתפלל בשקט? זה לא בא בחשבון. איך אפשר בכלל לומר 'לכו נרננה' ולשמור על טון שקט ושלו. זה לא הגיוני!

"חשבו וחשבו עד שהחליטו לאזור אומץ, לגשת אל הרבי מטשורטקוב בעצמו ולבקש ממנו רשות שירשה להם להתפלל בקול גדול: "אם הרבי ירשה לנו, לא תהיה בכך פגיעה בכבודו... הוא בוודאי יסכים, למה שיתנגד?".

הם באו לרבי, הציגו את עצמם כחסידים קרלין ומאחר והם נשארים כאן בשבת הקרובה, הם מבקשים רשות לצעוק בתפילה...

להפתעתם הגדולה השיב להם הרבי מטשורטקוב בתקיפות נחרצת: "בשום אופן! אני לא מסכים! פה זה לא קרלין וזה לא מקובל לצעוק פה בתפילה!"

יצאו החסידים במפח נפש. אבל אם הרבי מטשורטקוב לא מסכים מה אפשר לעשות... כשבאה השבת הם נכנסו לבית הכנסת 'עם האף למטה', כל אחד תפס פינה אחרת, והם ישבו כך בשקט, מתפללים מתוך הרגשה לא נעימה...

אט אט החלו מילות התפילה לחלחל לליבם, ההתלהבות החלה לבעור, ובתוך זמן קצר כבר החל אחד מהם לצעוק בתפילה. עברו שתי דקות ועוד אחד מצטרף אליו, וכשהגיעו ל'כגוונא' כל בית הכנסת רעש וגעש מקול תפילתם הנלהבת ושל הקרלינאים הזועקים...

כשהסתיימה התפילה, הם תפסו את עצמם... מה עשינו? הרי ביקשנו רשות, הרבי הורה לנו במפורש שלא לצעוק בתפילה ואנחנו המרינו את פיו בלי ששמנו לב. הם נורא נבהלו וניגשו אל הרבי כדי לבקש את סליחתו, בתקווה שהוא לא הקפיד עליהם.

הרבי מטשורטקוב שמע אותם, ואמר להם "אדרבה, מאוד נהנית

ביום שישי בשעות הבוקר המאוחרות קיבלתי טלפון מחבר. הוא משגיח בישיבה טובה ואיכותית, ישיבה בעלת שם טוב מאד, שכל הורה היה רוצה לראות את הבן שלו לומד שם. הוא ביקש ממני לבוא לדבר בעונג שבת המתקיים בעירי, בשכונה קצת מרוחקת

האם יש למישהו מכם דרך ועצה איך סולחים על כזה דבר? איך מנקים את הלב ומרפאים אותו אחרי כל כך הרבה שנים וכזה סבל נורא?

מאת: הרב ישראל היימן

ביום שישי בשעות הבוקר המאוחרות קיבלתי טלפון מחבר. הוא משגיח בישיבה טובה ואיכותית מעיר אחרת, ישיבה בעלת שם טוב מאד, שכל הורה היה רוצה לראות את הבן שלו לומד שם, כל בחור היה רוצה להתקבל וללמוד שם.

הוא ביקש ממני לבוא לדבר בעונג שבת המתקיים בעירי, בשכונה קצת מרוחקת, משהו כמו חצי שעה הליכה לכל צד, הם עושים שבת גיבוש לשיעור ב' בעירנו באיזה מתחם אירוח, הוא מחפש מישהו שיכול לבוא לדבר על נושא מסוים. "רגע", שאלתי אותו, "מדוע אתה פונה אלי, דבר ראשון אני מאמין שיש לכם מספיק רבנים חשובים בישיבה, שיודעים את המלאכה, ויכולים למלא את השעה הזו של העונג שבת בדברי טעם ערבים ויפים, לא צריך להביא מישהו מבחוץ, חוץ מזה", אמרתי לו, "למה צריך להטריח אותי, חצי שעה ללכת ואח"כ חזור, אני אמצא לך מישהו טוב וחשוב ממני בקרבת מקום למתחם בו אתם מתארחים ונסגור עניין".

הוא הפציר וביקש, "תשמע, קודם כל אותך אני מכיר ויכול לסמוך עליך, ודבר שני אני רוצה שתדבר על נושא מסוים שיש לו רגישות גדולה, ולכן אני קורא למישהו שאני מכיר ויכול לבטוח בו שלא יעשה לי רק נזקים".

טוב, האתגר הזה כבר סקרן אותי וגרם לי להסכים ולשמוע מה הסיפור, ועל מה הוא רוצה שאני אדבר, הוא התנה את זה שהוא מספר לי את העניין, רק אם אכן אני מסכים מראש לעשות את המאמץ ולבוא לשם בשעה היעודה.

אני אדם סקרן מאד מטבעי, וגם רציתי לעזור לחבר טוב ולכן הסכמתי לכל התנאים.

אז כך, הוא סיפר והכאב מבצבץ מכל מילה: בדרך כלל אנחנו לא לוקחים כל שיעור לבד לשבתות התאחדות או גיבוש, פעם אחת בשנה אנחנו יוצאים כל הישיבה לשבת בדרום הארץ, משהו מושקע, וזהו. אין צורך ביותר. אבל השיעור הזה, ש"ב של השנה גרם לנו כאב ראש לא קטן, מה שמצריך אותנו להוציא את כל השיעורים לשבתות גיבוש, כשהעיקר מבחינתנו והמטרה של הכל זו השבת הזו של ש"ב, שאנחנו מקווים שתצא ממנה התועלת הרצויה.

השיעור הזה הוא אולי השיעור הכי מוצלח שהיה לנו מאז קום

הישיבה. בס"ד יש שם בחורים מצוינים משכמם ומעלה, כשרונות גדולים ולמדניים, מתמידים ושקדנים, ממש שיעור שהזניק את הישיבה כמה רמות למעלה, אבל דווקא בגלל זה נוצר מצב של תחרות לא בריאה בתוך השיעור, ישנם תקופות שממש התחרות נוראה... הרף הגבוה והמחייב יוצר קושי מאד גדול אצל כולם, כי הוא עולה ועולה מתקופה לתקופה, קצת בלי פורפורציות ליכולות של בחורים בגיל הזה, זה גלגל שלא מפסיק להתגלגל וכדור שלג שלא גומר לגדול.

המטרה של השבת הזו היא לגבש ולאחד אותם, קצת להוציא אותם מהאווירה של התחרות, שכל אחד מנסה לרכוש לעצמו את המעמד והשם בצורה מוגזמת, ולהוריד את הדברים לקרקע המציאות התקינה, על ידי יצירת אווירה יותר מלוכדת ומפרגנת בין חברי השיעור. זה בנפשנו ממש ואנחנו חייבים להצליח, לכן חשבנו להביא מישהו מבחוץ, שידבר בצורה עקיפה על הנושאים הללו וייתן להם את הכלים והיכולת להתגבר על האווירה הקיימת ולשנות כיון. לא היה לי הרבה זמן להתכונן למשימה החשובה, אבל ניסיתי ככל יכולתי עם תפילה חמה לנסות להבין את השורש ולגעת בנקודה.

בליל שבת בשעה יחסית מאוחרת, הגעתי למתחם האירוח. סביב שולחנות מלאים כל טוב היו מסובים כל חברי השיעור, כשנכנסתי הם היו באמצע מחרוזת של שירי דביקות מרגשים. כבר בשירה

דרך ועצה איך סולחים על כזה דבר? איך מנקים את הלב ומרפאים אותו אחרי כל כך הרבה שנים וכזה סבל נורא? איך מצליחים לצאת מהרגשות האלו? לכוז שאלה הם לא ציפו...

מלמולים של נסיונות לתרץ רחשו באוויר, אבל הם השתקו עד מהרה כשהם הבינו שהשאלה הייתה רטורית.

בשקט שהשתרר המשכת: הרש"ר הירש שואל שאלה שונה, שהתירוץ עליה יניח גם את דעתכם מהקושיה הנוראה שהצבתי לכם היום: יוסף פונה אל אחיו ואומר להם בלשון הזו: "ועתה אל תיעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". שמעתם פעם מישהו שכועס מהעיניים? הכעס הוא באף אז מהו הלשון של 'אל יחר בעיניכם'?

אלא מתרץ הרש"ר הירש, שיוסף לא רק התכוון לומר להם שהוא לא כועס עליהם, הוא הבין שהם לא אמורים להאמין לו בכלל, אין סיכוי לנקות את הלב מכזה דבר כך במחי 'אני יוסף' אחד. הוא הסביר להם שמעיקרא הוא לא כעס, כי הכל תלוי בהסתכלות! אם יש סיבה לכעוס זה רק כי מסתכלים על הנושא ממבט מסויים. 'אני', אומר להם יוסף, 'הסתכלתי על הכל אחרת, אני הבנתי שיש סיבה והיא גם נודעה לי כמה שנים לפניכם, 'כי למחיה שלחני אלוקים'. אתם ראייתם מכירה, אני ראיית למחיה'...

אם תבינו שכל הכעס הוא רק כעס של הסתכלות לא נכונה, תבינו שאני אכן לא כועס ולא שומר טינה, אני פשוט רואה את הדברים אחרת לגמרי. לכן האל יחר הוא בעיניכם, כי הכעס הוא רק בעיניים ולא משהו אמיתי.

עכשיו כשהברזל להט יכולתי להכות בו בכל כוחי... "אחים יקרים", סיימתי את דברי במשפט קצר, "כל האהבות, השנאות, התככים והקנאות מקורם בהסתכלות לא נכונה. מי שחושב שהחברותא 'מכר' אותו, או שהחבר מהספסל מאחורה זרק אותו לבור, מי שבטוח שההוא כך ופלוני הוא אחרת, אם אני אעשה מהלך כזה אני אגבור על פלמוני, ואם אני ילך בדרך ההיא אני יגדל מעל צלמוני, הוא פשוט צריך לנקות את המשקפיים, לצאת מההסתכלות של כעס ומדנים, ולהכניס את עצמו להסתכלות של 'כי למחיה שלחני'..."

"הכל מגיע ממסובב כל הסיבות, הכל מחושבן מראש, אין אפשרות לא בדיון, לא בחסד ולא בשום צורה שהיא 'לעקוף' את רצונו יתברך. תנו לו לנהל לכם את החיים, הוא יעשה את זה הרבה יותר טוב מכם!!!"...

נפרדתי מהם לשלום, מקווה שדברי נחרטו על ליבם, והביאו מזור לחולי העיניים שפקד את השיעור היקר והמוצלח.

שלהם היה ניתן להבחין בתופעה, שירה יפה ועוצמתית אבל שכל אחד מנסה מבלי משים ובלי לחשוב על זה אפילו להראות את כוחו, קולות שניים וסלסולים מוגזמים קצת... בקיצור האווירה היתה נוחה אבל היה ניתן להבחין מיד בבעיה...

אחרי דקות ארוכות השירה גוועה, וכולם תלו את העיניים בי כשנעמדתי לפתוח בדברים.

אחרי שתיקה יזומה של שניות ארוכות הורדתי את משקפי ובמפיון מזדמן ניקיתי אותם ארוכות, היה ניתן לחתוך את השקט בסכין, כולם חיכו שאני אפתח בדברים.

"בוודאי אתם מצפים לשמוע ממני איזו שיחת מוסר חביבה, או שיעור מחשבתי עמוק על פרשת שבוע, אבל אני רק באתי להסביר לכם למה ניקיתי את המשקפיים..."

השקט העמיק... אף אחד לא הבין מה אני רוצה.

התעלמתי מהמבטים התמהים, והתחלתי לספר להם את סיפורו של יוסף הצדיק, כמו שזה היה יכול להיראות מנקודת מבטו של יוסף עצמו. הסיפור מתחיל בעלם חמודות שהיה בנו חביבו של אביו. תיארת באריכות את המבטים ואת משמעות ה'לא יכלו דברו לשלום', העמקתי לתאר את חששותיו של יוסף בעודו צועד אל אחיו לדותן, ואת ליבו הרגוש כאשר הוא רואה אותם מתלחשים על בעל החלומות שמגיע שוב להפריע.

כמובן שהדגשתי שוב ושוב את הקושי שלנו בכלל להבין מה קרה, ואת דברי חז"ל ולהסברים על דרגתם של שבטי ק-ה ומה הייתה כוונתם, לא דיברתי על שיתוף קודשא בריך הוא בעצמו למושב בית הדין בו הם דנו את יוסף, ועל כל מה שבאמת התחולל שם מאחורי הקלעים. התמקדתי ברגש הפשוט של הסיפור, לו יצוייר שהיינו שומעים אותו קורה במשפחה בת ימינו.

"לו יצוייר שלכם היה קורה דבר כזה, והילד 'המפונק' של המשפחה קורה לו מקרה דומה ח"ו", הכנסתי את דמיונם אל הבור בו יושב יוסף, כשהוא מופשט מכותנתו בחברת הנחשים והעקרבים, ניסיתי יחד איתם לגעת במחשבות שמתרועעות במוחו המפוחד, ובעתיד הבלתי ידוע המיירא, צעדנו יחד בחברת הישמעאלים וירדנו מצרימה כשבליבו של יוסף מתחוללת מלחמה על הרגשותיו כלפי המשפחה, שעד לפני לא הרבה זמן הוא היה ה'מוז'ניק' שלה.

בשלב הזה שתיתי באיטיות מהכוס שהונחה בפני, נתתי להם להתאושש מהרגש העז והאמפתי שהתעוררה להם, לרחם על יוסף המסכן, המפוחד והנבגד.

אחרי כמה שניות שאלתי אותם, ואחרי שנים בהן אף אחד לא התעניין בכך, היו באים האחים לבקש סליחה, נניח שגם אתם רוצים לסלוח להם כי אתם באמת בעלי מידות טובות, יש למישהו מכך

077-2222-666 או ***4992**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

וכה אמר מרן רבינו ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א: "אדם שתמיד שמח בחלקו ושרוי במצב רוח טוב, ובפרט מי שהוא בעל משפחה וכל הנהגתו בשמחה, גם כל המשפחה מאושרת ויש אווירה נעימה בבית. ואפשר גם לדבר בבית מעט בהומור, ולחנך שהכל לטובה, ובזה יש שמחה לא רק לעצמו אלא לכל המשפחה שלו

מדוע עצבות היא כמו רעל לגוף ולנשמה? כיצד יוצאים מהעצבות? ואיך אפשר לשפר את חיינו באמצעות כח המחשבה? הרב הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

יְעִתָּה אֶל תְּעִצְבוֹ (בראשית מ"ה, ה')

הגאון רבי מאיר הכהן זצוק"ל מג'רבה מאריך בספרו 'דרכי משה' על הפסוק בפרשתנו 'יְעִתָּה אֶל תְּעִצְבוֹ', שהעצבות אסורה, וכי עולה מדברי חז"ל, הקדמונים, וגם הרופאים, שהעצבות קשה לגוף ולנפש כרעל ממית.

לפעמים אדם עצוב. קורה. הוא לא עצוב סתם כך. יש לו סיבות מצוינות להיות עצוב. אך קשה לו לצאת מתחושות העצב. הוא יודע שהעצבות מפריעה לעבודת ה', מציקה לעצם החיים שלו. "דע שעל ידי מרה שחורה (עצבות, דיכאון) אי אפשר להנהיג את המוח כרצונו, ועל כן קשה לו ליישב דעתו. רק על ידי השמחה יוכל להנהיג את המוח כרצונו ויוכל ליישב דעתו, כי שמחה היא עולם החירות, שעל ידי שמחה נעשים בן חורין ויוצאים מן הגלות" (ליקוטי מוהר"ן).

לא נעים לאדם עצמו ללכת, לעשות מה שצריך ואפילו לחייך לאחרים ולשדר עסקים כרגיל- כשבתוככי ליבו הוא עצוב. אך מה לעשות, הוא עצוב. זה המצב.

איך משנים את המצב?

שמחה, כותבים הספה"ק, אינה דבר הבא מאליו. שמחה היא לא סתם מצב רוח טוב שעובר עלינו. כי אז לא היה שייך להחשיב את השמחה כמדרגה גבוהה, השמחה היא תפיסה מיוחדת, דרך ושיטה בחיים הבאה מתוך התבוננות מעמיקה, ובכל המצבים והתנאים, בלי שום הבדל האם יש לו לאדם ממה לשמוח כעת, כן או לא.

כדי לצאת מהעצבות אנו זקוקים לעבודה, כמו בכל חלק מחלקי עבודת ה' שלנו. הרמב"ם (הלכות דעות ב, ז) פוסק לנו למעשה: "לא יהא אדם בעל שחוק ומהתלות ולא עצב ואונן, אלא שמח". אם כך, בהכרח שאדם יכול, כנראה גם חייב, להיות שמח.

ראשית כל, כלל גדול לימד אותנו בעל ספר החינוך (מצוה צה) "כי עיקרי הלבבות תלויין אחר הפעולות". כל פעולה חיצונית שעושה האדם משפיעה בהחלט על הרגשת הלב. אפשר להשתמש בפעולות חיצוניות, כמו לחייך, לרקוד, לשמוע ולשיר שירים שמחים. להסיח דעת מהעצבות לדברים משמחים, להתקשר לחבר טוב שנהנים לשוחח איתו, ועוד כהנה וכהנה, כל אחד לפי מה שמשמח אותו. וכך

כותב הרמב"ם ב'שמונה פרקים': "אם התעוררה עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת שירים ומיני נגינות, ובטיול בגנות ובבניינים נאים, ובישיבה עם צורות נאות, וכיוצא בזה ממה שירחיב הנפש, ויסיר דאגת המרה השחורה ממנה".

הרמב"ם כותב דבר מעניין. הרמב"ם אומר שצריך להתעמל ותנועת הגוף מביאה לשמחת הנפש: "לעולם יקפיד אדם על התעמלות כל אבריו. המשובח שבמיני ההתעמלות הוא שיתעמל עד שיגיעת הגוף תעורר גם את הנפש. כי שמחת הנפש והתעוררותה תבריא הגוף ורבים סרו מחלותיהם בסיבת שמחת הנפש לבדה".

ואפשר להפעיל את כח המחשבה. מחשבות יוצרות רגשות. בעולמם של חכמי הנפש ישנה שיטה ידועה הנקראת 'מחשבות יוצרות מציאות'. בכח המחשבה לשנות את התחושות העגומות. אפשר להתווכח עם המחשבות העצובות על ידי התבוננות במעלתנו הרוחנית, כמה מאושרים אנחנו שאנו בני הקב"ה, כמה טוב לנו שאנו חיים חיי תורה ומצוות וברוך שלא עשני גוי. אפשר לשבת עם 'פלא יועץ' ערך שמחה או לעיין בספרו של רבנו שר התורה מרן הגר"ח זצ"ל, 'אורחות יושר' ערך שמחה, לקרוא, להתרגש משפע ציטוטי דברי חז"ל והקדמונים בענין, ולהפנים. ישנם ספרים ומאמרים רבים שעוסקים בנושא.

לקרוא אותם- זה עושה טוב על הלב.

ה"אורחות צדיקים" מסביר ששמחת היהודי תלויה בכך שהוא יודע אל נכון שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך טובה. והכל, אבל הכל הכל, נועד רק לטובתנו. גם אדם שסובל ומתייסר צריך לשמוח, לדברי ה"אורחות צדיקים", מפני שאין לו שמץ מושג כמה הייסורים יעזרו לו וכמה טובה תצמח לו מכך.

כ"ק האדמו"ר בעל ה"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל מבאר יותר את הדברים ומסביר שמקור השמחה הוא שיהודי שמח בהנהגת הבורא עימו ועם יתר הסובבים אותו. השמחה אמורה לבוא מתוך עומק הרגשתו שהקב"ה הוא אב רחמן, נאמן ומסור תמיד, כשהנהגתו תמיד טובה היא, בין אם אנו מבינים אותה ובין אם לא.

לדבריו, מתוך בהירות הבנה ומחשבה זו חש היהודי את מאמר הכתוב "עימו אנכי בצרה". "ובכל אשר מתרחש עימו, אפילו כשנופל ממדרגתו וחש שמוחו ולבו מטושטשים, מרגיש הוא קרבת אלוקים, שהקב"ה נמצא כעת עימו, בתוכי תוך מצוקותיו וצער נפשו, ואינו מרגיש בדידות במצבו. ועל ידי שמרגיש שהקב"ה יתברך נמצא איתו, והוא הרי לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ממילא שרוי הוא בשמחה תמידית".

מי שמתקשה בשעת העצבות שלו לחשוב מחשבות כה מרוממות, יכול לסגור עיניים ולהביט על שלושת-רבעי הכוס המלאה שלו. כמה יש לו- לעומת כה שחסר לו. והאמת היא שלכולנו יש הרבה יותר ממה שאין לנו, ברוח ובגשם.

וכה אמר מרן רבינו ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א: "עם חיים של אמונה, אדם שתמיד שמח בחלקו ושרוי במצב רוח טוב, ובפרט מי שהוא בעל משפחה - כשהוא חי באמונה ושמח בחלקו וכל הנהגתו בשמחה, גם כל המשפחה מאושרת ויש אווירה נעימה בבית. ואפשר גם לדבר בבית מעט בהומור, ולחנך שהכל לטובה, ובוה יש שמחה לא רק לעצמו אלא לכל המשפחה שלו, ובכל מקום שהוא מגיע ונמצא, נעים להיות בחברתו. זוהי המעלה של אמונה ושל השמח בחלקו. והשמח בחלקו שייך רק עם אמונה! ויש סיפורים ועובדות על השמח בחלקו, איזו הצלחה שיש בזה, וגם התורה נקנית בזה, והוא אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם, שמביא להצלחה בתורה. וכשאדם שמח בחלקו זה גם נותן כוחות נפש, ואילו עם חוסר שמחה אין כוח וכמעט שאי אפשר לעשות שום פעילות, כידוע שהעצבות גורמת לעצלות (שערי קדושה ח"א ש"ב) ושניהם תלויים זה בזה, זריזות עם שמחה תלויות זה בזה וכן העצבות והעצלות תלויות זה בזה".

הגר"א דסלר זצ"ל מסביר ששמחה באה מתוך מילוי חסרון כל שהוא. כשאדם הצליח להשלים דבר-מה, שמח הוא. שמחה בשלימות מצוה, בהבנת דף גמרא, בשבירת היצר הרע וכדומה. ומסיים הרב דסלר: "הולומד מוסר, שמח. כי לומד הוא את הכרת עצמו-מציאותו..."

הגר"ש וולבה זצ"ל כתב מכתב הסכמה לספר "בשמחה ובטוב לבב" של הרב מרגולין, וכך כתב המשגיח הנערץ הרב וולבה: "זוהי האמת. החיים בתורה ובמצוות הם חיים של שמחה, ורק מרוב הצרות הפוקדות את הכלל ישראל בתקופה הנוכחית, אין השמחה ניכרת כל כך בחיינו. אולם חז"ל אמרו בבירור: "כתוב אחד אומר 'עבדו את ה' בשמחה",

וכתוב אחד אומר: "עבדו את ה' ביראה". אמר רבי איבו: בשעה שאתה עומד ומתפלל יהא לבך שמח ואלוקים עליון אתה עובד". הרי שגם בתפילה, שכולה יראה, צריך להיות הלב שמח!".

הרב וולבה זצ"ל ממשיך ומצטט מדברי רבנו יונה, הכותב ש"אף על פי שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והיפוכו, שבשעה שאדם מפחד מזולתו הוא עומד ודואג. אך אצל הקב"ה אינו כן. אדרבה, כשאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגל באותה יראה".

שמחה אמיתית אינה עומדת בסתירה ליראת ה', לרצינות ולכובד ראש. השמחה היא עבודה פנימית, רעיונית ושושרית, לא סתם "מצב רוח" חולף של חיכים, עליצות ו...רדידות.

חכמי הנפש מציעים לנו לעבוד על המחשבות שלנו. במקום לחשוב ש"אני צריך!", "אני חייב!", לחשוב: "אני מעדיף מאד שהדברים יסתדרו כמו שרציתי, אך לא יקרה אסון גם אם הם לא יסתדרו".

במקום לחשוב ש"אם נכשלת - אני חסר ערך", לחשוב ש"יש לי ערך, בלי קשר למה שקורה איתי", או: "הערך העצמי שלי לא תלוי רק בהצלחותי ובכישלונותי ובנתונים שסביבי".

במקום לחשוב ש"הגרוע מכל הולך לקרות", לדרג את עוצמת חומרת האירוע, לזכור שיש חלופות, לשמור על פרופורציות. לומר לעצמנו: "כנראה זה לא נעים, אבל לא סוף העולם..."

במקום להחליט ש"אני לא יכול/ה לסבול עוד", להחליט ש"נכון, אני מוטרד, אבל לא קורה אסון". "לא נעים לי, אבל אני מסתדר ברוך השם..."

ולנו יש פתרון מיוחד, שאין לשום אומה ולשון בעולם מלבדנו, להפגת העצבות. "פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשֻׁמְחֵי לֵב".

אחד מתלמידי החכמים לקה במכה גדושה, "איך אתה מחזיק מעמד?", שאלתיו פעם, והוא ענה לי: "כשמאד מאד עצוב לי, אני פותח גמרא או רמב"ם. לומד, לומד ולומד, מתעמק עוד ועוד, ושוכח הכל..."

סגולה לפרנסה

"סגולה לפרנסה - להיות בשמחה", אמר הרה"ק רבי ברוך'ל ממעוז'בוז' זי"ע, ואף מסר סימן לדבר: "והיית אך שמח" סופי תיבות חת"ך, שהוא שם של פרנסה. מסופר על כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'לב שמחה' מגור זי"ע, שפעם נכנס אליו יהודי שהתלונן על הלחץ-זה הדחק. "הילדים גדלו, אין פרנסה - והרבי תובע להיות בשמחה?! איך אהיה בשמחה והצרות מלפנות אותי?!". התחייך הרבי לעומתו והפטיר: "ומה לא עושים בשביל הפרנסה?!..."

השמחה מעוררת השפעות ממרומים על נשמתו של היהודי השמח. וכה נכתב בזהר הקדוש: "באתערותא דלתתא, הכי מתערין עליו מלעילא. אי איהי בעציבא, מתעוררין עליו דינין מלעילא, ואי איהי בנהירו דאנפין, מתעוררין עליו חסדים מלעילא" (זה"ק תצווה דף קפ"ד ע"ב).

הוא אמר לי, 'אתה לא יודע מכלי ראשון את הסיפור... רק שמעת מאחרים. החפץ חיים מגדיר במפורש מתי מותר לספר לשון הרע לתועלת, והוא כותב בפירוש שמה שידוע משמועות אסור לספר'.
"עכשיו הגיע הזמן לשאול את השאלה הראשונה... 'איך אני יכול לעבוד עם יהודי כזה? איך אפשר לתת לו להיות משגיח?'

"אמר לי הרב שרייבר: 'ומה הבעיה? היה לו דין תורה, זה כבר הופך אותו לאדם פסול? משהו תבע אותו, הוא טען שהוא פטור מלשלם, באו לדין תורה כשחייבו אותו לשלם הוא שילם. מה לא תקין בסיפור הזה?'

"אמרת לי למרן זצ"ל: 'אבל הרב! הוא לא כיבד את בית הדין והלך לשלם כמו ילד טוב. הוא דחה את בית הדין בלך ושוב במשך תקופה ארוכה, ולבסוף חירף וגידף בעזות מצח ויצא בכזאת טריקת דלת שכל הבניין רעד!!!'

"הרב שרייבר הסתכל עלי במבט תמה, ולא הבין על מה אני מדבר? 'על מה אתה מדבר ר' יחיאל? מי צעק? מי טרק דלת? אתה חולם בלילה!!!'

"יצאתי מהרב מבולבל מאוד. אולי אני באמת חולם בלילה? הרב לא זוכר דבר כזה. הוא היה שם בחדר, אם אכן נטרקה הדלת, לא יכול להיות שהוא שכח דבר כזה. כאלו חירופים וגידופים הוא לא שומע כל יום, אני בספק אם אי פעם משהו התחצף אליו ככה בבית הדין. אם הוא אומר שזה לא קרה, אולי אני באמת מעררב מציאות ודמיון...
"נכנסתי לכולל ושאלתי את אחד האברכים: 'אתה זוכר שהיה כאן משהו שיצא בצעקות וטרק את הדלת של בית הדין?', והאברך משיב לי בחיוב: 'בטח שאני זוכר, איך אפשר לשכוח?', ניגשתי לאברך נוסף, ולאחר לעוד אחד, כולם זוכרים. רק הרב שרייבר לא זוכר!

"לאחר מחשבה הסקתי את המסקנה המתבקשת... ייתכן שהרב שרייבר שמע את הגידופים ואת טריקת הדלת ומיד שכח את זה, אבל אני חושב שהוא בכלל לא שמע ולא ראה, כי כך היתה בנויה האישיות שלו. הוא היה עבד ה' במלוא מובן המילה, מה שלא היה רצון ה' שהוא יראה, העיניים שלו לא ראו. מה שלא היה רצון ה' שהוא ישמע, האוזניים שלו לא שמעו! הוא היה אדם עם שמיעה וראייה סלקטיבית. "אגב, אותה הצעה ממילא לא יצאה אל הפועל, כך שממילא לא עבדתי עם אותו יהודי, והשאלה התבררה לבסוף כלא רלוונטית".

"כחלק מתפקידיו כרב הקהילה, היה הרב שרייבר מכריע בכל שאלות גבאי קופת הצדקה הקהילתית, וכשהיו צריכים לארגן את החלוקות, ולהחליט מה גובה התמיכה שצריכים לתת לכל משפחה, היינו מכינים חוות דעת והרב היה מקבל את ההחלטה הסופית כמה להעניק לכל משפחה.

"היתה לו עין מאוד חדה, והוא ידע גם לזהות מצוקה ולהבין כמה היא גדולה ומאיימת. לכן, לא פעם באנו עם מקרה של אדם ששקוע בחובות של מאות אלפי שקלים, וזקוק לתמיכה גדולה ולעומתו אדם אחר שיש לו מינוס של אלפיים שקל בבנק ומבקש גם הוא תמיכה, הרב היה מפתיע אותנו לפעמים ואומר לתת תמיכה גדולה יותר

שהוא גם לא שמע ובוודאי שלא זכר דברים שאינם רצון ה', ובדידי הוא עובדא:

"חלק גדול מזמנו של הגר"פ זצ"ל הוקדש לשבתו כדין בבית דין. 50 שנה שפט הרב שרייבר את ישראל, בתחילה הוא הקים בבני ברק את בית הדין יחד עם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שאיתם היה גם הגאון רבי יוסף רוט. הם היו ההרכב הראשון והיחיד של בית הדין באותם ימים, הגר"נ קרליץ היה אב"ד והרב שרייבר והרב רוט היו הדיינים. בהמשך הצטרף אליהם גם מרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל כדיין רביעי, וההרכבים היו יכולים להשתנות מעט. בהמשך ייסד הרב את בית הדין באשדוד, ושם כיהן כאב"ד.

"היה זה מפליא מאוד, שהרב זצ"ל היה שומע רק את מה שהוא היה צריך לשמוע לעניין דין התורה. מה שהוא לא היה צריך לשמוע, לא נכנס באוזניו.

"אני זוכר מקרה מאוד מאוד חריג, שהיה יהודי שנתבע בסכום כסף גדול מאוד. במשך תקופה ארוכה היתל אותו יהודי בבית הדין, הוא לא הגיע לדיינים, וכשכבר לא היה מנוס והיה חייב לבוא הוא טען שחסרים לו מסמכים, וכבר הרוויח זמן פעם אחר פעם, עד שאחרי דיונים רבים כבר הגיע הדין האחרון, ואותו אחד הבין שכלתה אליו הרעה מאת הדיינים שעומדים לחייב אותו.

"כשראה שזה המצב, לא יכול היה הנתבע לעצור ברוחו. הוא החל לשאוג בכעס על הדיינים, גידף וחירף ולבסוף יצא מבית הדין בהפגנות, כשהוא טורק אחריו את הדלת בעוצמה רבה.

"אני עצמי ישבתי אז בכולל הסמוך לחדר בו ישבו בית הדין, בבית המדרש השתררה דממה. האברכים נבהלו מעוצמת הטריקה. עד מהרה הבנו את המקרה, כמובן שערכו של אותו יהודי ירד מאוד בעינינו, אבל חזרנו לשגרה.

"עברו כמה חודשים, ולפתחי הוגשה הצעה מיוחדת במינה. מנהל של מוסד כלשהו באזור, הציע לי לכהן כראש ישיבה בישיבה שתחת ניהולו. התלבטתי בעניין והתחלתי לברר, והנה אני שומע שמחפשים לישיבה גם משגיח. ואת מי הם החליטו למנות כמשגיח??? לא פחות ולא יותר, את אותו יהודי שמטיח דיבורים קשים בדיינים ובאדם גדול כמו הרב שרייבר, ויוצא מבית הדין בטריקת דלת מזועזעת, אחרי שניסה להתחמק מלשלם חוב גדול לאדם אחר...

"שתי שאלות קפצו מיד בראשי. קודם כל, איך אני יכול לכהן כראש ישיבה כשהיה עלי לעבוד עם אדם שאני מאוד מאוד לא מעריך ואיני חושב שהוא יכול לשמש כדמות חינוכית לתלמידים.

"שאלה שניה, האם מותר לי לומר לאותו מנהל מוסד, מה שידוע לי על המשגיח המיועד שלו, או שחלילה יש בזה משום לשון הרע וארור מכה רעהו בסתר, ועוד איסורים ולאווים כהנה וכהנה?

"ניגשתי לרב שרייבר עצמו ושאלתי אותו. התחלתי מהשאלה השניה, האם מותר לי לספר את הידוע לי, אולי זה אפילו מחובתי, כי צריך להרחיק את האיש הזה מחינוך בחורי ישיבה.

"הרב שרייבר השיב לי בהחלטיות ובלי שום פקפוק שאסור לי לומר מילה אחת רעה על האיש. מה פתאום? 'הרי לא היית בבית הדין',

דווקא לאברך שיש לו מינוס של אלפיים שקלים בחשבון. "השאלה היא לא רק כמה כסף חסר", הסביר לנו הרב, 'אלא גם איך הוא מרגיש עם זה. אני מזהה על האברך הזה, שכשהוא צריך לגייס אלפיים שקלים, זה מדיר שינה מעיניו ומעיק עליו הרבה יותר ממה שמעיק חוב של מאות אלפי שקלים על היהודי השני. לכן הנתונה לאברך הזה קודמת וחשובה יותר'...

"באחת הפעמים קיבלנו בקשה לתמיכה ממשפחה, שעל פניו לא הציגה קושי כלכלי מובהק. הם לא חיו בהרחבה, אבל ההכנסות נראו סבירות לחלוטין, וכולנו מכירים את המשפחה ויודעים שהם לא נראים מאוד עניים.

"כשישבנו אצל הרב כדי לקבל הנחיות סופיות איך לחלק את התמיכות, הוא הפתיע אותנו: 'המשפחה הזאת צריכה לקבל תמיכה מלאה', הוא אמר.

"אנחנו חשבנו שאולי יש פה איזו אי הבנה. הרי אנחנו רואים שהנתונים שהם הציגו בפנינו לא מצביעים על מצוקה קשה, המשפחה בהחלט לא עשירה ולא יזיק לה לקבל תמיכה אבל יש לנו פה משפחות במצב קשה הרבה יותר.

"אבל הרב עמד על דעתו והסביר לנו בפשטות: 'בכל פעם שיש קידוש בבית הכנסת, אני רואה שהאבא והילדים מתנפלים על הקוגל והעוגות, הם ממש רעבים. אם הם מבקשים עזרה חייבים לעזור להם!'

"כמובן שלא עלה על דעתו בכלל, שיש אנשים שלא חסר להם דבר ובכל זאת הם אוכלים בתיאבון רב. בעולם המושגים שלו, כשאדם אוכל הרבה, זה בגלל שהוא מאוד רעב... חייבים לעזור לו...".

בשבוע הבא בעז"ה נפרסם בל"נ את חלקה השני של השיחה אודות הגר"פ שרייבר זצ"ל

המשך מעמוד 13 | הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

הלאה בדרכו. כך הוכיחו בחכמה, ונתן לו להבין כי הוא אינו מרוצה מכך שנעדר אמש מהסדר.

תלמיד נוסף נזכר בתוכחה עקיפה אך נוקבת שהוכיחו רבי גדליה במטרה לרתום אותו ולדרבנו ליתר שקדנות והתמדה. הגם שהיא היתה מאד נוקבת אבל היא נאמרה בעקיפין ובטון ענייני ונינוח, וכקודמתה אף היא לוותה בקורטוב של הומור. עילת התוכחה היתה רפיון מסוים בשקידת התורה שרבי גדליה הבחין בו אצל אותו תלמיד, ולכן הוא ניגש אליו ואמר לו בפנים כאובות: "היום הלכתי ברחוב וראיתי את אביך בא מולי. אך לצערי עברתי במיוחד לצד השני של הכביש כדי שלא אצטרך להיפגש עמו וממילא גם לדבר איתו עליך. הלוא אתה יודע את יחסי הידידות שיש לי איתו, אז פשוט לא רציתי לצער אותו... תפוס את עצמך בידיים ותתחיל ללמוד ברצינות כדי

שבפעם הבאה שאראה את אביך לא אצטרך לחצות את הכביש"... אחד הבחורים רצה פעם לקרוא לחברו בבית המדרש באמצע הסדר. במקום להתקרב אליו ולקרוא לו בשמו הוא נשאר במקומו המרוחק ובקלות דעת כיוון שפתיו וצייץ לו בלשונו ציוץ רם שנשמע היטב ברחבי בית המדרש... כמובן שגם רבי גדליה שמע אותו וניגש אליו בתמימות מעושה: "האם קראת לי?". התלמיד השיב כמובן בשלילה, ואז אמר לו רבי גדליה: "הא, לא יודע, פשוט השמעת מפין איזה רעש ולא ידעתי למי כיוונת, חשבתי שאולי התכוונת אלי"... כך, במקום לנזוף ולגעור בו באמצע בית המדרש פנה לעברו בתוכחה מושחתת במעטה של בדיחות הדעת. הבחור מצדו קלט והפנים את המסר החרף שבדברים, אשר הביא אותו לשפר את התנהגותו ולא לחזור שנית על 'מעשים טובים' מעין אלו. (קטעים מתוך הספר 'רבי גדליה')

המשך מעמוד 27 | רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ואמר הרה"ק הרבי רבי בונם מפשיסחא זי"ע: יותר יכולים לפעול בתפלה בשמחה, ממה שיכולים לפעול בבכיה. ומעשה שהיה, בעת ששהה בדאנציג ראה אחד שנפל לים ונטבע שם, ואמר לו הרב בלשון אשכנז: 'גריס מיר דעם לוינתן' - מסור ממני דרישת שלום ללווינתן, ולאחר מכן עזר לו השי"ת שנאחז בקרש אחד וניצל. וסיפר הרה"ק רבי בונם את המעשה הנ"ל ואמר, כי לא היה יכול לעזור לו, מחמת שהיה לו צער גדול מאוד, עד שאמר לו מילתא דבדיחותא והיתה לו קצת שמחה מכך, ואז היה יכול לעזור לנטבע (ע"פ 'נפלאות חדשות', ליקוטים; הובא בישיבת ישראל מאמרי שמחה אות מ"ט)

אמר הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ' זי"ע: "יהודי שמתהלך בשמחה מעצם הדבר שהוא יהודי, הריני מבטיח לו כי יצל מכל מיני נזקים ואפילו מדבר עבירה".

והחסיד המפורסם רבי משה שו"ב מסר משמו של הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זי"ע שאמר לו: "אליהו זכור לטוב אינו יכול לסבול את בעל

העצבות". וסיים: "בכל שמחה שאדם שמח מן מצוה, יכול כל אדם שיהיה לו בחינת גילוי אליהו זכור לטוב" [זכרון טוב מהדו' תשנ"ז עמ' נ"ה]. (מאוצרו של הרה"ג רבי שמואל צבי גנץ שליט"א).

הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה היתה אומרת לכל הפונים אליה על עצבות ומצב רוח ירוד, את הסגולה עפ"י מאמר חז"ל: "חמין במוצאי שבת מלוגמא" - רפואה לבריאות הגוף והנפש ולסילוק העצבות. רמז לכך: "מחבש לעצבותם" - מחבש ראשי תיבות: מים חמים במוצאי שבת.

אישה סיפרה לרבנית שפעמים רבות היא נתקפת במצב רוח רע. כשנדמה לה שכואב לה משהו, היא כבר בטוחה שחלתה במחלה חמורה. הרבנית הרגיעה אותה והמליצה להקפיד על אכילת סעודת 'מלווה מלכה', שהיא סגולה לסילוק העצבות. "זוהי סגולה מצוינת להצלחה במשך כל השבוע הבא", אמרה הרבנית ע"ה (מהספר 'בית אמי')

"צאינה וראינה", שמובאים בו מדרשים שונים על סדר הפרשיות, [ספר שהתחבר לנשים, בו מלוקטים מדרשי רבותינו זכרונם לברכה. במקורו חובר ספר זה ביידיש, וכן הודפס כל הדורות, בדורנו תורגם הספר גם בלשון הקודש].

תמה הלה, האם הגאון רבי רבי עקיבא איגר קורא בספר 'צאינה וראינה'.? ענה לו הגאון רבי עקיבא איגר שזוכר את הספר הזה ואת המדרש הזה מינקותו בגיל קטן מאד, כשהאכילה אותו אמו הצדקנית עליה השלום, היתה קוראת לפניו מתוך הספר האהוב עליה 'צאינה וראינה', וברוב צמאונו והשתוקקותו לכל מילה של תורה, שם אזנו כאפרכסת ואצר במוחו ובזכרונו העצום כל מילה שגמא בשקיקה [גם בגיל ינקות, כשעדיין לא ידע לאכול לבדו!] ומאז זוכר הוא את כל מה שהקריאה לפניו!

למדנו מטיב מעשה נאה זה, כמה השקיעו הדורות הקודמים בצאצאיהם, עד שהאמהות הצדקניות היו מנצלות את זמן האכלת התינוקות כדי להחדיר בהם מוסר ויראת שמים. לא פלא שגדלו בניהם לצדיקי עולם גדולי הדור!

(מתוך הספר טיב המעשיות)

וממתין עמהם בתור... כדי שיהנו אף הם מעט. היתה להם מכל זה אהבה גדולה לאביהם, שראו שאוהב אותם באמת, ומשקיע מזמנו היקר מאד עבורם.

יש לטעת בילד את ההרגשה שאוהבים אותו אהבה וחיבה גלויה שאינה תלויה בדבר, ושאיכפת ממנו באמת, ולכן מחנכים ומעירים לו בעת הצור. ולא שתתקבל בעיני הילד התחושה שמפקדים עליו כל היום הוראות ופקודות, ורק מעירים לו ומשפילים אותו חלילה.

מעשה ששאל תלמיד חכם אחד את הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל, על סיפור מסוים המובא בספרים בשם 'מדרש', וזה זמן רב שאינו מוצא את מקורו.

אמר לו הגאון רבי עקיבא איגר שיש לו את הספר, אבל הוא מונח למעלה במדף העליון הצמוד לתקרה, וקשה לו לטפס לשם. הוא ביקש ממנו שיזאיל בטובו לעלות על הסולם ולהוריד את הספר משם. משעלה אל הסולם, הצביע לו הגאון רבי עקיבא איגר והראה לו לאיזה ספר כונתו, כשהוריד את הספר התפלא לראות שזהו

קידשנו במצוותיו ורצה בנו... באהבה וברצון הנחילנו!!!". ככה נחדיר בילדים שלנו את אהבת השבת ואת הרצון לכבד אותה ולענג אותה ולשמור עליה מכל משמר...

אבל אי אפשר לעשות את זה מן השפה ולחוץ! גם אם תצעק אלף פעמים: "שבת קודש", ותגיד לילדים שלך שאתה אוהב את השבת ומייחל לבואה... הם מרגישים אם אתה אומר את זה באמת מכל הלב, או שאתה אומר את זה רק כי אתה רוצה לחנך אותם! הילדים לא טפשים, יש להם חושים מאוד מחודדים, והם מרגישים את מה שמסתתר מתחת לדיבורים שלנו.

ולכן, כדי לחנך אותם נכון, אנחנו צריכים לחנך בעיקר את עצמנו. אם אבא ישב וילמד לפני שבת בספרי החסידות או המוסר או ההלכה, מה המשמעות של קידוש בליל שבת, ויבוא הביתה מבית הכנסת כשהוא בוער מבפנים מהמצווה החשובה שהוא עומד לקיים עכשיו, הילדים ירגישו את זה וילמדו ממנו, אם האבא לומד בספרי המוסר כמה חמור העוון של חילול שבת גם אם הוא בשוגג - כשהוא בטעות יתלוש שיערה מהזקן שלו, כל הגוף שלו יזדעזע בפחד ובבהלה, והילדים יראו ויפנימו... כשהם יגדלו, אין סיכוי שהם יחללו שבת, לא משנה מה יקרה להם ומה יעבור עליהם. עצם המחשבה על כך תעביר בהם צמרמורת!

כי את הילדים מחנכים לא עם הפה, לא עם הידיים, לא עם ספרים ולא עם שיעורי מוסר. את הילדים מחנכים עם הלב! זה החינוך הכי יעיל, זה החינוך הכי איכותי, זה החינוך שישאר טבוע בדמם גם בעוד עשרות שנים.

מהתפילה שלכם. איזה 'ברען' איזו התלהבות! אה תפילה עם גישמאק אמיתי".

שאלו אותו החסידים: "למדנו רבינו. מתחילה מאי קא סבר ולבסוף מאי קא סבר? אם לצעוק בתפילה זה טוב, למה הרבי אסר עלינו מלכתחילה. אם זה לא טוב לצעוק בתפילה, למה הרבי משבח את התפילה שלנו עכשיו?"

ענה להם הרבי תשובה ניצחת: "להתפלל בהתלהבות זה טוב, זה מצוין, ככה צריכים להתפלל! וכשמתלהבים אפשר לצעוק, כל אחד יש לו את הדרך שלו לבטא התלהבות, בקרלין נוהגים לבטא אותה על ידי צעקה בתפילה, אדרבה ואדרבה, אני שמח שהתפללתם בהתלהבות, מי יתן וכל עם ה' יתפללו בהתלהבות.

"אבל כשאתם באתם אלי, ביום חמישי, הרי לא התלהבתם באותה שעה. למה שתצעקו? לתכנן מראש: 'מחר אני הולך לצעוק בתפילה', זאת לא הדרך שאנחנו צריכים לצעוד בה, לכן השבתי לכם בשלילה. אחרי שכבר התחלתם להתפלל והתלהבות בקעה החוצה בצורה של צעקה, אדרבה ואדרבה, אני יכול רק לשבח אותה!"

כלפי מה הדברים אמורים? הרי אנחנו רוצים שכל אבא וכל אמא יכניסו בילדים שלהם את האווירה החיובית בקיום המצוות. אנחנו הרי שואפים לכך, שבבית שלנו ובכל בית, כשמגיעה שבת המלכה תהיה שמחה אמיתית, שכל הבית ירקוד משמחה, אה! באה שבת קדושה! איזו מתנה נפלאה קיבלנו מבורא עולם! אנחנו רוצים שכשאבא עושה קידוש, הקול שלו ירטוט מההרגשות, "אשר

סיכום
שבועי
ב'דף יומי
בהלכה

- ◆ מאיזה גיל חלים דיני ההרחקה בעת העיסוק בדברי קדושה?
- ◆ 'בית הכסא' נקי - האם מותר לברך בו 'על נטילת ידים'?
- ◆ מדוע אסור לומר 'שלום' במקום שבו אסור לברך?

"וְהָיָה מִתְּנִיף קְדוּשָׁה"

• כפי שלמדנו אתמול, אסור לעסוק בדברי קדושה ב'בית הכסא'. וקירות בית הכסא - לדעת השולחן ערוך לא חלים עליהם דיני ההרחקה, משום שהקירות מיוחדים לצואה ונחשבים כ'גרף של רעי' (ראה שולחן ערוך סימן פז, סעיף א). לפיכך, בזמננו, שהצואה אינה נוגעת בקירות - לכל הדעות אין חלים עליהם דיני ההרחקה.

• נאמר בתורה: "ובדבר הזה תאריכו ימים", ודרשו חז"ל 'דבר - דיבור', דהיינו שהמקיים את דיני ההרחקה בעת אמירת דברי קדושה זוכה בכך לאריכות ימים.

• הפוסקים מתחבטים בקשר ל'בית הכסא' שבזמננו - אם חלים עליהם דיני ההרחקה בשעה שאין בהם ריח רע, ורבים מהפוסקים הכריעו שיש להחמיר.

• חדר המשמש הן ל'בית הכסא' והן לצרכים אחרים - כמצוי בבתים רבים - יתכן שאין חלים דיני ההרחקה על כל שטחו בשעה שאין בו ריח רע.

• בחדר הרחיצה שבבית המרחץ, שכל העומדים בו - או רופם - אינם לבושים, אסור גם להרהר בדברי קדושה, ואף כשהוא נקי ואין בו אדם בלתי לבוש.

• חדר רחיצה שדרכו להיות נקי אף בשעת הרחיצה, ואין בו הבל רב וזוהמה רבה, כמו חדרי האמבטיה בבתים רבים - מותר להרהר בו בדברי קדושה, ואף בשעת הרחיצה.

• המילה 'שלום' היא אחד משמותיו של ה' (ראה ספר שופטים פרק ו, פסוק כד); ולכן אסור להזכירה בכל מקום או מצב שאסור לומר בו דברי קדושה.

• מעת שידוע, או שניתן לשיער, כי התינוק מסוגל לאכול 'כזית' מאחד מחמשת מיני דגן, חי, אפוי או מבושל, במשך 'כדי אכילת פרס' - חלים על צואתו ו'מי רגליו' דיני ההרחקה בעת העיסוק בדברי קדושה. וראוי לנהוג בדיני ההרחקה אף ביחס לתינוק בן יומו; ויש שכתב שאין צורך להתרחק מ'מי רגליו' והחל מגיל שש-שבע חלים דיני ההרחקה בכל מקרה.

• במקום בו שכיחים דברי מיאוס אשר אסור מדאורייתא לומר דברי קדושה בסמוך להם - יש לבדוק טווח של ארבע אמות לפני העיסוק בדברי קדושה, ולכתחילה יש לבדוק את כל טווח הראיה.

• דבר מיאוס מכוסה שריחו אינו נודף מבעד לכיסוי - אין חלים עליו דיני ההרחקה, וכיסוי שקוף אף הוא נחשב ככיסוי. ומים צלולים אינם נחשבים לכיסוי, אך מים עכורים נחשבים ככיסוי, וכן שלג.

• אסור מן התורה לעסוק בדברי קדושה ב'בית הכסא', בין בדיבור ובין בהרהור; ואיסור זה קיים אף בשעה שהוא נקי לחלוטין.

• מותר לעסוק בדברי קדושה בסמוך לצואה יבשה לחלוטין. ונחלקו רבותינו אם סימן היובש הוא כשהצואה מתפוררת בעת זריקתה, או כשמתפוררת בעת גלגולה על פני משטח כלשהו.

• מקום שייעדרוהו ל'בית הכסא' - בדיבור או במעשה, ולא במחשבה בלבד - וטרם השתמשו בו, נחשב כמקום מאוס ואסור מדרבנן לעסוק בו בדברי קדושה, כיון שיש בכך בזיון לדברי הקדושה.

נבחרנו להיות עדים על בריאת שמים וארץ. בורא-העולם מצפה לעדותנו בכל ליל-שבת! הוא סומך על יושרנו, ובוחר בנו כשותפים למעשה בראשית

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על הרגעים הנעלים של כל השבוע

אכן מתאים לשמש כעד. בצעדי הכנעה ובקומה כפופה הוא יכנס אל מתחת לחופה, עד שיקראו לו להעיד במעמד הנשגב. וזה בדיוק התפקיד המוטל על כל יהודי מדי שבת בשבתו. מן השמים הועידו אותנו לשמש כעדים למטרה נשגבה הרבה יותר מאשר חתונתם של אותם גדולי עולם, שתוארה לעיל. נבחרנו להיות עדים על בריאת שמים וארץ. בורא-העולם מצפה לעדותנו בכל ליל-שבת! הוא סומך על יושרנו ועל טהרת-נפשנו, ובוחר בנו כשותפים למעשה בראשית.

הרגעים הנעלים של כל השבוע

האבודרהם אומר שכאשר אומרים 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשי שמים וארץ', צריכים לכוון במילה 'קדשת' כנגד קידושין... והיו גדולי עולם שלפני שאמרו 'ויכולו', עסקו בתשובה, וה'אור החיים' הק' היה עוסק לפני הקידוש בשבת בהלכות עדות בחושן-משפט!

האם אנחנו חושבים על כל הדברים הללו, באותם רגעים נעלים של ליל-שבת קודש, לפני אמירת הקידוש? כל בני הבית ממתנינים בדממת-קודש, שלהבת-הנרות עולה מאליה ומרצדת בלבבות, הכוס מצוחצחת והנה אנחנו שופכים אל תוכה את היין.

רגעים אלה של זכירה, הם הרגעים הנעלים של כל ימות השבוע. רגעי חינוך מובחרים הם. הילדים מאזינים לנו, מקשיבים להמיית-לבנו, ורגשות אלה נחרתים אצלם לכל ימי חייהם.

יהודים שעברו את השואה, העידו שההרגשות של זמני-הקידוש בלילות שבת, היו 'החומר המְשֻׁמֵר' של כל היהדות שלהם, ובזכותם הצליחו לעבור את כל אימי השואה ולהישאר באמונתם הזכה. הם קלטו אז את פעמי-לבבו של אביהם, וידעו מה הוא רוצה להנחיל להם. ברם, כל ההרגשות הללו יפעלו רק אצל מי שלא חי פשוט. אצל מי שהחליט שהחיים לא יעברו אצלו כמו שהם עוברים 'אצל כולם'!

(מתוך הספר 'שמחה בבית', בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

מזן המשגיח דפוניבז', הגר"י לוונשטיין זצ"ל, היה נוהג לומר ש'אדם שהתרגל לחיות פשוט, יעזוב את העולם כשהוא פשוט! אם לא יתרגל לעבוד על עצמו, זה לא יבוא לבד. חד-משמעי!

ניקח כדוגמה את עניינה של השבת, שבת-קודש, שניתנה לנו על-מנת לציין שבו-ביום שַׁבַּת גם הקב"ה ממעשה בראשית. הלא הורגלנו מְיַקְוֵתנו לשמור שבת, וכך אנחנו נכנסים עד זקנה ושיבה אל יום השבת, מבלי שתהיה לנו ביום זה הרגשה נעלה ומרוממת.

כן, ברור, יש לנו בגדים מיוחדים לשבת, אנחנו אפילו הולכים למקווה טהרה לכבוד שבת, ובני-המעלה שבתוכנו משתדלים להימנע משיחות-חולין ביום השבת, אבל אחרי הכל - נעלמת מאתנו התחושה האמיתית וההרגשה הכל-כך מקודשת בטעמה הַעֲרָב של השבת. וכך עשוי יהודי להעביר את כל ימי חייו, מבלי לקבל מושג וטעם בשבת-קודש.

אנחנו נכנסים לביתנו בליל שבת קודש אחרי התפילה, מברכים לשלום את המלאכים שבאו ללוותנו, מזמרים לפני הקידוש ומתכווננים לקיים את מצוות 'זכור את יום השבת לקדשו'.

השלחן ערוך במאכלים ממאכלים שונים, ומה שמתבקש מאתנו הוא לשמש כעדים - כך, לא פחות - על שבידת השי"ת מכל מלאכה במעשה-בראשית. 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם' וכו'.

האמנם?! אני אשמש כעד במעמד כה מרומם?!

יתאר כל אדם לעצמו, שהנה הוא נוכח בחופה של משפחת גדולי עולם, והנה החליטו המחוננים לקחת אותו לעד, ולבחור דווקא בו לשמש כעד קידושין; הם סומכים עליו יותר מכל אחד אחר. סומכים על יושרו, על נאמנותו, על נקיית דעתו.

רעד יעבור בו, באותו אדם; האמנם?! אני אשמש כעד במעמד כה מרומם?! האם אני ראוי לכך?!

אבל את המציאות אי אפשר יהיה לשנות. הנה הם בחרו בי. התוצאה המיידית תהיה שהרהורי תשובה יפקדו את העד הנבחר הלוה; הוא יפְרַד מחיי החולין שלו, ינסה להוכיח לכל מאן דבעי שהוא